

Pinja Holmberg-Peimola

Taina Mamia

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), kirkon varhaiskasvatus, 210 op

Opinnäytetyö, 2023

LOHJAN SEURAKUNNAN VARHAISKASVA- TUSSUUNNITELMA YHTEISKEHITTÄMISEN TUOTOKSENA

TIIVISTELMÄ

Pinja Holmberg-Peimola, Taina Mamia

Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelma yhteiskehittämisen tuotoksena

Sivut 66 ja liitteet 6

Kevät, 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), kirkon varhaiskasvatus, 210 op

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Lohjan seurakunnan suomenkieliselle varhaiskasvatukselle oma toimintaa ohjaava asiakirja, varhaiskasvatussuunnitelma. Kehittämistyö toteutettiin yhteistyössä Lohjan seurakunnan sekä päiväkerholaisten, heidän huoltajiensa ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelma pohjautui yhteiskehittämisen tuloksiin, valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 ja kirkon laatimiin ohjeisiin ja asiakirjoihin. Laadittavan varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena oli kehittää Lohjan seurakunnan varhaiskasvatuksen pedagogista osaamista, toiminnan laatua ja arviointia. Tavoitteena oli myös vahvistaa niitä erityisiä ja myönteisiä piirteitä, joita seurakunnan varhaiskasvatuksella on varhaiskasvatuksen kentällä.

Menetelminä kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä käytettiin yhteiskehittämistä, päiväkerholaisten haastattelua, päiväkerholaisten huoltajien kyselyä, Workshop-menetelmää sekä Learning cafe -menetelmää. Yhteiskehittämisen menetelmää toteutettiin seitsemässä vasupajassa, joihin osallistui vaihtelevalla kokoonpanolla Lohjan seurakunnan varhaiskasvatuksen henkilökuntaa ja päiväkerholaisten huoltajia.

Opinnäytetyön raporttiosa koostuu teoriaosasta, varhaiskasvatussuunnitelman kehittämisprosessin kuvauksesta ja tuotetusta Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelmasta. Varhaiskasvatussuunnitelma sisältää osiot Kristillinen ihmiskäsitys kirkon varhaiskasvatuksen perustana, Oppiminen ja osallisuus, Pedagogisen toiminnan suunnittelu, arviointi ja johtaminen, Varhaiskasvatuksen toiminta sekä Seurakunnan varhaiskasvatuksen kanssa tehtävä yhteistyö.

Yhteiskehittämisprosessin ja koottujen materiaalien tuloksena Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan nostettiin toiminnan lapsilähtöisyys, lasten ja perheiden osallisuus varhaiskasvatuksen suunnittelussa sekä lapsille ja perheille säännöllisesti toteutettavat kyselyt, joiden perusteella toimintaa arvioidaan ja kehitetään. Keskeistä oli myös toiminnan pedagoginen suunnittelu ja pedagogisen johtamisen toteuttaminen säännöllisissä kokoontumisissa vuorovaikutuksessa varhaiskasvatuksen tiimin kanssa.

Asiasanat: kristillinen kasvatus, kirkon kasvatustoiminta, osallisuus, varhaiskasvatussuunnitelmat, yhteissuunnittelu

ABSTRACT

Pinja Holmberg-Peimola, Taina Mamia
Early childhood education plan as an outcome of co-development in Lohja parish
66 pages and 6 appendices
Spring, 2023
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's Degree Programme in Social Services
Christian Early Childhood Education
Bachelor of Social Services

The purpose of this development-oriented thesis was to produce a document, a plan for the Finnish-language early childhood education and care of Lohja parish. The development work was implemented in cooperation with the parish and the local day care of the municipality, with the children, the guardians, and the staff members there. The final document was based on the results of co-development process, the national Early Childhood Education Plan 2022 and the guidelines and documents prepared by the church. The focus of the planning was on the pedagogical competence, the quality of activities and the evaluation of early childhood education work. Furthermore, the aim was also to strengthen the specific and positive features of the church's early childhood education in the field of early childhood education.

The report part of the thesis consists of a theoretical part, a description of the development process and the final document. The document includes the sections: Christian view of humanity as the basis of the church's early childhood education, Learning and involvement, Planning, evaluation and management of pedagogic activities, Early childhood education activities, and Cooperation with the parish's early childhood education and care.

As a result of the process and the collected materials, the early childhood education plan of the Lohja parish included the child-centered nature of the activities, the participation of children and families in the planning of early childhood education and care, and the regular surveys carried out on children and families, on the basis of which the activities are evaluated and developed. Pedagogical planning of activities and the implementation of pedagogical leadership in regular meetings with the early childhood education team were also central.

Keywords: Christian education, church educational activities, inclusion, early childhood education plans, co-design

SISÄLLYS

JOHDANTO	6
1 KIRKON VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
1.1 Varhaiskasvatuksen valtakunnallinen ohjaus	8
1.2 Kirkon varhaiskasvatustoimintaa ohjaavat lait, suositukset ja asiakirjat	10
1.3 Kristillinen kasvatus seurakunnassa	12
1.4 Katsomuskasvatus kirkon varhaiskasvatuksen yhteistyössä	14
2 PEDAGOGINEN TOIMINTA JA LAPSEN OSALLISUUS KIRKON VARHAISKASVATUKSESSA	16
2.1 Pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa	16
2.2 Myötätuntoinen vuorovaikutus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa ..	17
2.3 Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa.....	18
3 KIRKON VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMINEN JA LAADUN ARVIOINTI	20
3.1 Varhaiskasvatuksen arvioinnin periaatteita ja arviointiprosessin kuvaus	20
3.2 Varhaiskasvatuksen laatutekijät ja vaikuttavuus	21
3.3 Varhaiskasvatuksen laadun merkityksestä	22
4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	24
5 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA YHTEISTYÖKUMPPANIT	26
5.1 Seurakunnan ja yhteistyökumppanien kuvaus	26
5.2 Seurakunnan varhaiskasvatuksen toiminta ja perhetyö	27
5.3 Seurakunnan katsomuskasvatusyhteistyö	28
6 KEHITTÄMISEN MENETELMÄT	29
7 KEHITTÄMISHANKKEEN PROSESSI	31
7.1 Suunnittelu kehittämisprosessin osana	32
7.2 Vasukahviloiden suunnittelu ja toteutus	34
7.3 Arvot ja toimintakulttuuri Vasukahvila.....	37

7.4 Pedagogiikka ja osallisuus Vasukahvila	39
7.5 Päiväkerholaisten vanhempien Vasukahvila	41
7.6 Perhe Vasukahvila	42
7.7 Oppimisympäristö ja leikki Vasukahvila	43
7.8 Oppimisen alueen ja toiminnan suunnittelu Vasukahvila	46
7.9 Pedagoginen johtaminen ja arviointi Vasukahvila	47
7.10 Kysely huoltajille kehittämistyön tukena	48
7.11 Lapset kehittäjinä haastattelun kautta	50
7.12 Varhaiskasvatussuunnitelman koostaminen	52
8 LOHJAN SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA	54
9 EETTISET NÄKÖKOHDAT, RISKIEN ENNAKOINTI JA LUOTETTAVUUS	55
10 POHDINTA	57
LÄHTEET.....	61
LIITE 1 Tutkimuslupa	67
LIITE 2 Vanhempien kysymykset Vasukahvilassa	68
LIITE 3. Webropol-kyselyn kysymykset huoltajille.....	69
LIITE 4. Haastattelulupa	70
LIITE 5. Lasten haastattelukysymykset.....	71
LIITE 6. Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelma	72

JOHDANTO

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon varhaiskasvatus on kokenut viime vuosina suuria muutoksia. Kirkkoon kastettiin vuonna 1999 koko maassa noin 50 000 lasta, kun vuonna 2022 kastettuja oli enää noin 25 000 (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2022). Päiväkerhoihin osallistuvien lasten määrä on myös laskeutunut. Lasten siirtyminen kunnan varhaiskasvatuksen pariin on lisääntynyt, mihin on vaikuttanut muun muassa lasten subjektiivinen päivähoito-oikeus. (Lattu ym., 2020, s. 137–153.) Tätä trendiä on lisännyt myös pakollisen kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu (Opetus- ja kulttuuriministeriö, i.a.). Kerhoihin osallistuvien lasten ikä on laskenut ja esimerkiksi Lohjan seurakunnan päiväkerholaisista oli kaudella 2022–2023 noin 30 prosenttia kaksivuotiaita (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 30.11.2022). Perheiden uskonto-kasvatus on myös viime vuosina vähentynyt (Lattu ym., 2020, s. 137–153). Seurakunnan toimintaan osallistuminen on yhä enenevässä määrin lasten huoltajien arvovalinta. Seurakunnat joutuvat jatkossa miettimään, miten tuottaa ja kehittää sekä pedagogisesti että sisällöllisesti laadukasta varhaiskasvatusta, joka palvelee lapsia ja perheitä muuttuvassa yhteiskunnassa.

Opinnäytetyömme aiheena on Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen, ja se vastaa seurakunnassa esille nousseeseen tarpeeseen. Suunnitelman tarkoitus on olla samalla sekä varhaiskasvatusta ohjaava asiakirja työntekijöille että kertoa seurakuntalaisille ja muille sidosryhmille niistä arvoista ja toimintavoista, joihin Lohjan seurakunnan suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa tehtävä varhaiskasvatustyö pohjautuu. Oman varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen on ollut Lohjan seurakunnan suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa esillä jo pidempään, eikä sellaista ole aiemmin laadittu. Valmiin varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on antaa lisää välineitä seurakunnassa tehtävään varhaiskasvatustyöhön, sen kehittämiseen sekä laadun arviointiin.

Toimintaympäristönämme ja yhteistyötahonamme meillä on Lohjan seurakunnan suomenkielinen varhaiskasvatus sekä päiväkerholaiset ja heidän vanhempansa. Pidämme tärkeänä, että keräämme tietoa myös päiväkerholaisilta. Lapsella on

oikeus ilmaista oma mielipide itseään koskevissa asioissa huomioiden heidän ikä- ja kehitystasonsa. Aikuisten tulee toimia tietoisesti, jotta he kykenevät näkemään lapset toimijoina. Lisäksi aikuisten tulee antaa lapsille mahdollisuus mielipiteiden kertomiseen ja lapsilla tulee olla myös aidosti mahdollisuus vaikuttaa. Tarvitaan toimintakulttuurin muutosta työyhteisöltä, jotta valtaa opitaan jakamaan myös lapsille. (Sevon, ym., 2021, s. 117–119; Nivala, 2021, s. 35–39; Zanatta & Long, 2021, s. 141; Heiskanen, ym., 2022, s. 1–5; Yleissopimus lasten oikeuksista, 1989; UNICEF, i.a.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 (Opetushallitus, 2022) toimii tärkeänä lähtökohtana Lohjan seurakunnan suomenkielisen varhaiskasvatuksen varhaiskasvatussuunnitelmalle. Lisäksi hyödynnämme muun muassa jo olemassa olevaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon materiaalia, jonka näkökulmana on seurakunnissa tehtävä varhaiskasvatustyö, kuten Vasu kirkossa (Vasu kirkossa, i.a.) sekä Kirkon kasvatusta vuonna 2030 – Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia, Kirkon tulevaisuusselonteko 2018 (Kirkkohallitus, 2018). Varhaiskasvatuksen valtakunnallinen ohjaus ja kirkon omat asiakirjat linjaavat varhaiskasvatuksen toteutumista, mutta niiden lisäksi tarvitaan paikallista suunnittelua. Tähän tarpeeseen Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelma vastaa.

1 KIRKON VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Varhaiskasvatus on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus, jossa keskeistä on pedagogiikka. Se on palvelua, joka on tarkoitettu alle oppivelvollisuusikäisille lapsille. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. (L 540/2018 1. §, 2. §, 3. §.)

Kirkon varhaiskasvatus on lapsi- ja perhetyötä, joka tukee kodin kristillistä kasvatusta ja lapsen kokonaisvaltaista kasvua kristillisen ihmiskäsityksen mukaisesti. Toiminta perustuu kasteessa syntyvään perheen ja seurakunnan väliseen yhteiseen kasvatus- ja opetustehtävään. (Suomen evankelisluterilainen kirkko, i.a.-a.) Kirkon varhaiskasvatukseen osallistuu nykyisin myös paljon lapsia, joita ei ole kastettu eikä osallistuminen edellytä kastamista. Kirkon varhaiskasvatus järjestää erilaista toimintaa alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Toimintamuotoja ovat muun muassa päivä- ja perhekerhot sekä pyhäkoulut. Kirkon varhaiskasvatukseen kuuluu myös katsomuskasvatus yhteistyössä yhteiskunnan varhaiskasvatuksen kanssa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-a.)

1.1 Varhaiskasvatuksen valtakunnallinen ohjaus

Varhaiskasvatuslaki määrittää valtakunnallisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen velvoitteet ja tavat. Varhaiskasvatustoimintaa voivat tuottaa kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja. Kunnalla on velvollisuus tuottaa varhaiskasvatuspalveluita kunnan tarpeen mukaisesti. Varhaiskasvatusta ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Lain mukaan varhaiskasvatuksen tarkoituksena on tukea oppimisen edellytyksiä, toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa, varmistaa terveellinen ja turvallinen kasvatusympäristö ja lasta kunnioittava toimintatapa. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on myös edistää yhdenvertaisuutta, tunnistaa lapsen yksilölliset tuen tarpeet, järjestää lapselle tarvittava tuki sekä mahdollistaa lapsen osallisuus häntä koskevissa asioissa. (L 540/2018 1. §, 3. §.)

Varhaiskasvatustalain mukaan Opetushallitus valmistelee ja määrää varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (L 540/2018 21. §). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen ja varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys varhaiskasvatuksen toteuttamisesta. Valtakunnalliset perusteet muodostavat pohjan, jonka mukaisesti paikalliset ja lapsikohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat tulee tehdä. Varhaiskasvatussuunnitelmat ovat siis kolmitasoisia: valtakunnallisia, paikallisia ja lapsitasoisia. Paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia ovat kunnalliset suunnitelmat. (Opetushallitus, 2022, s. 7–10.)

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 sisältää varhaiskasvatuksen arvopohjaan ja lapsen oppimiskäsitykseen liittyviä teemoja. Varhaiskasvatuksen yleisperiaatteina ovat muun muassa lapsen edun ensisijaisuus, oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys sekä lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. Varhaiskasvatus on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumatonta, ja se rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle. (Opetushallitus, 2022, s. 20–21.)

Lapsi oppii ja kehittyy aktiivisesti leikkien, tutkien ja toimien vuorovaikutuksessa ihmisten ja ympäristön kanssa. Varhaiskasvatus luo pohjaa laaja-alaiselle osaamiselle, jonka kuusi osa-aluetta perusteet luettelee: ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen vuorovaikutus, osaaminen ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, digitaalinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. Perusteissa käydään läpi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Tavoitteena on ympäristö, joka tukee osallisuutta, vuorovaikutusta, yhdenvertaisuutta, leikkiä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen eli tilojen, yhteisöjen ja välineiden tulee olla monipuolisia ja oppimistavoitteita tukevia. Varhaiskasvatuksen tulee olla aktiivisesti yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Uusin varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sisältää kolmiportaisen tuen mallin, joka mahdollistaa lapselle tarpeen mukaisesti yleisen, tehostetun ja erityisen tuen. Erityisesti varhaiskasvatussuunnitelman perusteet painottaa pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmista löytyvätkin viisi oppimisen alueen kokonaisuutta: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. (Opetushallitus, 2022, s. 21–61.)

Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvassa varhaiskasvatuksessa tulee huolehtia, että lapsen huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityispiirteistä. Toiminnan oma varhaiskasvatussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa valtakunnallisen suunnitelman kanssa. Toiminnan järjestäjän on esitettävä omassa suunnitelmassa toiminnan arvopohja, pedagogiset periaatteet ja käytännön näkökulmat. Kunnallisen varhaiskasvatuksen tulee olla monialaisessa yhteistyössä alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa, joita ovat muun muassa seurakunnat. (Opetushallitus, 2022, s. 36, s. 69.)

Varhaiskasvatuslaki tai valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma eivät velvoita kirkon varhaiskasvatustyötä. Kirkolla ei ole myöskään velvoitetta laatia omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kirkon varhaiskasvatuksessa suositellaan kuitenkin noudattamaan valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kirkon varhaiskasvatuksessa on myös valtakunnallisesta varhaiskasvatuksesta eroavia piirteitä. Seurakunnissa ei esimerkiksi tavallisesti tehdä yksittäisille lapsille tai lapsiryhmille omia varhaiskasvatussuunnitelmia tai käydä suunnitelmaan liittyviä keskusteluja lasten huoltajien kanssa. (Vasu kirkossa, i.a.)

1.2 Kirkon varhaiskasvatustoimintaa ohjaavat lait, suositukset ja asiakirjat

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon varhaiskasvatustyötä koskevia määräyksiä ja ohjeita ovat kirkkolaki ja Kirkkojärjestys sekä kirkon laatimat omat asiakirjat ja tulevaisuuden linjaukset. Osa ohjeista on velvoittavia, mutta suurin osa enemmän suuntaa antavia ja koskee varhaiskasvatustyön lisäksi koko seurakunnan toimintaa.

Kirkkolain mukaan kirkon tehtävänä on julistaa Jumalan sanaa, jakaa sakramenteja sekä levittää kristillistä sanomaa ja toteuttaa lähimmäisenrakkautta (L 1054/1993 1. luku 2. §). Seurakunnan keskeisiin tehtäviin kuuluu jumalanpalvelusten, kasteen ja ehtoollisen toimittamisen ja sielunhoidon, diakonian ja lähetystyön lisäksi kristillinen kasvatus (L 1054/1993 4. luku 1. §). Kirkkojärjestys määrää kirkon toimintaa. Kirkkolain mukaisesti kirkolliskokous antaa kirkkojärjestyksen. (L 1054/1993, 2. luku 1. §.) Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnan tulee tukea

vanhempia ja huoltajia kristillisessä kasvatusta- ja opetustyössä. Seurakunnan tulee huolehtia eri ikäisten jäsentensä kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisen elämän hoitamisesta. (KJ 1055/1991.)

Vasu kirkossa on vuonna 2018 laadittu kooste erityisesti Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 –asiakirjasta kirkon näkökulmasta. Materiaalin ovat koostaneet yhteensä viisi työntekijää Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymästä, Nuori kirkko ry:stä, Seurakuntaopistolta, Kirkon ruotsinkielisen työn keskukselta ja Kirkkohallituksen Kasvatus ja perheasioista. Lisäksi materiaalin työstämiseen ovat osallistuneet lastentarhanopettaja ja kaksi toimittajaa. Materiaalin tarkoituksena on tarjota keskeiset näkökulmat varhaiskasvatussuunnitelmasta kirkon varhaiskasvatustyöhön soveltamista ja työn kehittämistä varten. Materiaalia ei ole tarkoitettu kaiken kattavaksi näkemykseksi kirkon varhaiskasvatuksesta vaan se on tarkoitettu käytettäväksi muiden työtä ohjaavien asiakirjojen kanssa. Vasu kirkossa -materiaali on jaettu neljään teemaan: Kirkon varhaiskasvatuksen tehtävä, Pedagogiikka, Toimintakulttuuri ja Yhteistyö. Vasu kirkossa on kirkon varhaiskasvatusta ohjaava, ei velvoittava asiakirja. (Vasu kirkossa, i.a.)

Suomen evankelis-luterilainen kirkko julkaisee aktiivisesti suunnitelmia oman toimintansa ohjaamiseen ja kehittämiseen. Näitä ovat erilaiset strategiat, kuten Ovet auki, Kohtaamisen kirkko, Meidän kirkko, Meidän kirkko-kasvamme yhdessä sekä erilaiset linjaukset (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-b.). Kirkko on julkaissut myös Kirkon kasvatus 2030- Kirkon tulevaisuusselonteko 2018 (Kirkkohallitus, 2018) sekä Turvallinen seurakunta -asiakirjat (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2019). Kirkolla on myös viisi kehittämissasiakirjaa, joista erityisesti Lapsi on osallinen ja Lapset seurakuntalaisina koskevat nimenomaan varhaiskasvatukseen lapsia (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-b). Siunauksen signaalit -kirkon tulevaisuusselonteko 2022 mukaan ihmisten tulisi kelvata sellaisena kuin ovat ja heidän tulisi kokea olevansa rakastettuja perheessään, yhteisössään sekä yhteiskunnassa, jossa he elävät (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-d).

Polku-toimintamalli tarjoaa 2020-luvun lapsille ja nuorille vahvistusta, miten elää kristittyinä ja samalla se luo pohjaa kristilliselle identiteetille. Toimintamallin

tarkoituksena on auttaa seurakuntia näkemään kehittämiskohtia omassa toiminnassaan. Se on jaettu eri ikäkausiin ja Polku tarjoaa yhteisönä toimintaa ja tukea eri ikäkausina lapselle, joka on kastettu tai kastamaton. Polun avulla perheet voivat tulla mukaan toimintaan osallistumalla jo olemassa olevaan toimintaan tai osallistumalla toiminnan suunnitteluun. Polku ei ole pelkästään kasvatuksen toimintamalli, vaan sen tulisi olla koko seurakunnan yhteinen työväline. (Kirkkohallitus, 2021, s. 6–11.)

1.3 Kristillinen kasvatusta seurakunnassa

Kotien rooli uskonnollisessa kasvatuksessa on nykyisin aiempaa merkittävämpi. Samaan aikaan kotien uskontokasvatus on vähentynyt huomattavasti. Uskonnollisuus siirtyy myös aiempaa vähemmän sukupolvelta toiselle. Vain joka toinen uskonnollisten vanhempien lapsista on itse uskonnollinen. (Lattu ym., 2020, s. 137–153.) Seurakunnat haluavat tukea vanhempia kristillisessä kasvatustyössä. Tämän vuoksi seurakuntien tulisi löytää sellaisia toimintoja, jotka sopivat perheiden arkiryhtiin. Lasten huoltajat arvoistavat omalta osaltaan seurakuntien tekemää kasvatustyötä, mutta samanaikaisesti kävijämäärät laskevat erilaisissa lapsille ja perheille suunnatuissa toiminnoissa. (Surakka & Porkka, 2020, s. 86–105.)

Kirkon varhaiskasvatus perustuu kristilliseen arvopohjaan ja kokonaisvaltaiseen ihmiskäsitykseen. Kirkon varhaiskasvatuksessa tutustutaan kristinuskon keskeisiin sisältöihin, tapoihin ja perinteisiin. Tutustuminen tapahtuu erilaisten leikkien ja kokemusten kautta lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Monet vanhemmat tuovat lapsensa mukaan kirkon toimintaan ryhmätoiminnan lisäksi myös antaakseen hyvän pohjan lastensa elämälle. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 42.)

Seurakunnan varhaiskasvattaja tarvitsee kulttuurista ja katsomuksellista tietoa ja taitoa kohdatessa lapsia ja heidän perheitään seurakunnan järjestämässä toiminnassa. Kohtaamiensa perheiden taustat ja kulttuurit ovat erilaisia ja se tulee ottaa huomioon toiminnassa ja sen suunnittelussa. Saman kirkon jäsenilläkin saattaa

olla erilaisia katsomuksia, jotka liittyvät esimerkiksi herätysliikkeisiin. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 39–45.)

Salomäen, ym. (2020) mukaan lasta ei tarvitse opettaa uskomaan Jumalaa, vaan hän tarvitsee tukea ja opetusta siihen, miten hän kommunikoi kokemastaan Jumalasta. Lapsi, joka kasvaa uskonnolliseen traditioon, omaa paremmat mahdollisuudet ymmärtää erilaisia katsomuksia edustavia ihmisiä. Hyvään hengelliseen kasvuun kuuluu muun muassa se, että lapsi voi vapaasti pohtia omaa suhdettaan Jumalaan, ilman hylkäämisen tunnetta. Tämän vuoksi seurakunnilla tulee olla käytäntö siitä, millainen on turvallinen seurakunta. Kirkon varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea kodin kristillistä kasvatusta sekä lapsen kokonaisvaltaista kasvua kristillisen ihmiskäsityksen mukaisesti. (Hytönen, 2020, s. 184–199.)

Suomessa evankelis-luterilaiseen kirkkoon kastettiin vuonna 2000 noin 89 prosenttia syntyneistä, mutta vuonna 2019 kastettujen osuus oli enää 62 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla pudotus oli tätäkin suurempi. Myös kirkon varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä on laskenut viimeisten vuosikymmenien aikana. Vielä 1980-luvulla kirkon järjestämiin pyhäkouluihin osallistui huomattava määrä 4–6-vuotiaista lapsista, mutta 1990-luvulla kunnallisen varhaiskasvatuksen muututtua subjektiiviseksi oikeudeksi, lasten määrä etenkin kirkon päiväkerhotoiminnassa laski. Lasten siirtyä kotoista ja kerhotoiminnasta varhaiskasvatuksen pariin on edelleen jatkuva trendi. Kirkon perhekerhotoiminnassa ja muskareissa kävijöiden määrä on myös laskenut. (Lattu ym., 2020, s. 137–153.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2018 kokeilun, joka takasi maksuttoman 20 viikkotunnin varhaiskasvatuksen viisivuotiaille lapsille. Aluksi kokeilu oli yksivuotinen ja koski 19 kuntaa, mutta kokeilu jatkui lopulta vuoteen 2021 ja laajeni koskemaan 26 kuntaa. Lohjan kaupunki ei osallistunut kokeiluun. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, i.a.) Vuosina 2021–2024 alkoi myös kaksivuotisen esi-koulun kokeilu, jossa pakollinen esiopetus alkaa jo viisivuotiaana (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020). Molemmat kokeilut ovat siirtäneet viisivuotiaat yhteiskunnallisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen piiriin, ja siten osaltaan vähentäneet vanhempien lasten osuutta kirkon varhaiskasvatuksessa.

1.4 Katsomuskasvatus kirkon varhaiskasvatuksen yhteistyössä

Vuonna 2016 hyväksytyt varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muutti kunnan varhaiskasvatuksen ja seurakunnan yhteistyötä. Suunnitelman mukaisesti varhaiskasvatus muuttui uskonnollisesti ja katsomuksellisesti tunnustuksettomaksi. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että kaikkia lapsiryhmässä olevia uskontoja tuli tarkastella tasaveroisina. Uskontokasvatuksesta siirryttiin katsomuskasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa järjestettävät pyhäkoulut ja hartaudet tuli lopettaa ja varsinainen kristillinen opetus, virret, rukoukset ja hartaudet siirtyivät seurakunnan omaksi toiminnaksi. Varhaiskasvatussuunnitelma haastoi seurakunnan etsimään uusia yhteistyömahdollisuuksia. Samalla suunnitelmaan jäi varhaiskasvatuksen velvoite järjestää katsomuskasvatusta. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 38–39.) Seurakunnan ja kuntien katsomuskasvatussyhteistyö rakentaa lapsille kulttuurista pääomaa. Sen avulla lasten kulttuurinen osaaminen, ajattelu ja oppiminen voivat lisääntyä. Lasten ymmärrys ja kunnioitus erilaisia katsomuksia ja perinteitä kohtaan lisääntyy. Katsomuskasvatussyhteistyö vahvistaa myös lapsen edun ja leikin toteutumista. (Tahvanainen & Kokkonen, 2021, s. 226, s. 231.)

Katsomuskasvatus kuuluu osana yleissivistävää varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa. Katsomuskasvatuksen tarkoituksena on edistää erilaisten katsomusten ja kulttuurien tuntemusta ja keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä. Katsomuskasvatukseen ei kuulu uskonnon harjoittaminen. (Opetushallitus, 2022.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2022 Minä ja meidän yhteisömme -osioon liittyy vahvasi uskonto. Katsomuksiin liittyvät asiat nousevat lasten omista pohdinnoista, perheiden elämäntilanteista sekä päiväkodin arjesta. Katsomuskasvatuksen tulee olla yleissivistävää ja silloin se soveltuu kaikille katsomuksille. Kunnallisen varhaiskasvatuksen henkilökunta on vastuussa katsomuskasvatuksen toteuttamisesta. Varhaiskasvatustlain mukaan varhaiskasvatuksen yksi tavoitteista on tarjota lapselle valmiuksia kulttuuriperinteen kunnioittamiseen ja ymmärtämiseen sekä siihen liittyvään muun muassa uskonnolliseen ja katsomukselliseen taustaan. Suomalainen kulttuuriperintö on saanut vaikutteita kristinuskosta ja sen vuoksi kristillinen arvopohja onkin yksi suomalaisen kulttuuriperinnön lähtökohdista. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 39–45.) Seurakunnan varhaiskasvatuksen

tulee toimia yhteisymmärryksessä kunnan varhaiskasvatuksen kanssa. Seurakuntien varhaiskasvatuksen työntekijöiden tulee perehtyä Valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, jotta yhteinen kieli ja ymmärrys katsomuskasvatuksesta löytyy. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 38.)

Kumppanuuden korit ovat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisema ja Opetushallituksen ohjeistusten perusteella julkaistu opas kirkon ja varhaiskasvatuksen, opetuksen ja oppilaitosten yhteistyöhön. Se jakaa yhteistyön neljään osioon. Ensimmäinen kori on yleissivistävä opetus, joka on varhaiskasvatussuunnitelman mukaista eikä sisällä uskonnon harjoittamista kuten hartauksia. Seurakunta on yksi oppimisen toimintaympäristö ja työntekijät oman alansa asiantuntijoita. Esimerkkinä yleissivistävästä opetuksesta on kierros kirkkorakennuksessa. Toinen kori on perinteiset juhlat. Tällainen voi olla esimerkiksi joulu- tai kevätkirkko. Yksittäinen virsi ei tee tilaisuudesta uskonnon harjoittamista. Kolmas kori on uskonnolliset tilaisuudet. Näitä voivat olla esimerkiksi adventtihartaus tai kevätkirkko, ja niihin voi kuulua uskonnonharjoittamista. Lapsen huoltajalta tulee saada lupa lapsen osallistumiselle. Lapsille, jotka eivät osallistu toimintaan, tulee järjestää mielekästä, samantasoista toimintaa. Neljäs kori on kasvun ja hyvinvoinnin kori. Se on hyvinvointia tukevaa ja tasa-arvoista yhteistyötä. Tällaista toimintaa voivat olla ryhmäytys- tai virkistystapahtumat. (Kirkkohallitus, i.a.)

Korimalli liittyy seurakunnan varhaiskasvatuksen ja kunnallisen varhaiskasvatuksen yhteistyöhön, jossa mallia sovelletaan. Seurakunta esimerkiksi järjestää kunnalliselle varhaiskasvatukselle yleissivistävää ja katsomuskasvatuksen mukaista toimintaa. Vaikka korimalli ei suoraan liity esimerkiksi kirkon päiväkerhotoimintaan, se auttaa ymmärtämään varhaiskasvatuksen toimintaympäristöä koko kirkon varhaiskasvatuksen ja perhetyön osalta.

2 PEDAGOGINEN TOIMINTA JA LAPSEN OSALLISUUS KIRKON VARHAISKASVATUKSESSA

Raamattu opettaa, että kaikki ihmiset ovat Jumalan luomia. Kirkon varhaiskasvatuksessa lapsi otetaan huomioon kokonaisuutena ja toiminnassa sitoudutaan lapsen tarpeiden ja osallisuuden huomioimiseen. Toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa tehdään sellaisia pedagogisia ratkaisuja, jotka mahdollistavat lapsen olemisen omana itsenään, Jumalan luomana. Lapsikäsitelmä näyttää toiminnan lapsilähtöisyytenä. Siinä huomioidaan lapsen tarpeet ja kiinnostuksen kohteet sekä annetaan tilaa lapsen aktiivisuudelle ja luovuudelle. (Vasu kirkossa, i.a.)

Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on, että lapsen osaamista vahvistetaan mahdollisimman laaja-alaisesti. Lapsia ympäröivä maailma on muuttunut ja se on luonut tarpeen muutokselle. Lapsena opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä mahdollistavat aktiivisen toimijuuden yhteiskunnassa. Pedagogisella toiminnalla voidaan vahvistaa lapsen osaamista ja osallisuutta.

2.1 Pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa

Pedagoginen toiminta varhaiskasvatuksessa tarkoittaa kokonaisvaltaista lapsen oppimista, hyvinvointia ja osaamista tukevaa toimintaa. Pedagogiikka toteutuu aikuisten ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa ja eri toiminnoissa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 kuvaa toimintaa viitekehyksen avulla (KUVA 1). Siinä laaja-alaiseen osaamiseen kuuluvat ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, digitaalinen osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen. Oppimisen lähtökohtana ovat lasten omat mielenkiinnon kohteet ja tarpeet. Oppimisen osa-alueita katsotaan olevan kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Toiminnan perustana on käsitys lapsesta arvokkaana ja leikkivänä oppijana. Lapsen tulee saada oppia tutkien, kokeillen, leikkien, liikkuen

ja itseään ilmaisemalla. Lapsi on myös oikeutettu tarvitsemaansa tukeen. Toimintaa dokumentoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. (Opetushallitus, 2022.)

Kuva 1. Pedagogisen toiminnan viitekehys

2.2 Myötätuntoinen vuorovaikutus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa

Kristillinen ihmiskäsitys pitää sisällään näkemyksen siitä, ettei hengellisyys ole erillinen osa ihmistä, eikä sitä pysty irrottamaan ihmisestä. Uskonnollisuus ja spirituaaliteetti ovat osa ihmisen kokonaisvaltaista kehitystä. Lapsen uskonnolliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa kosketus, luottamus, kiintymyssuhde ja vuorovaikutus. Lapsi oppii uusia asioita omien tunteiden ja kokemustensa kautta. Varhaiskasvattajan kyky kohdata lapsen emotionaaliset tarpeet ja vastata niihin luovat lapselle turvallisen tunneilmapiirin. (Vasu kirkossa, i.a.) Kristillisen ihmiskäsityksen pohjalta on kirkon varhaiskasvatuksessa tärkeä luoda mahdollisuudet myötätuntoiseen lapsen kohtaamiseen. Siten lapsi oppii kokemaan kristillisyyden ja hengellisyyden turvallisena ja luottamusta herättävänä.

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on pitkälti myötätunnon kulttuuri. Lapsi kykenee oppimaan myötätuntoa varhaiskasvatuksen pedagogiikan avulla. Myötätuntoon liittyvät pedagogiset käytännöt toteutetaan usein psykologisista näkökulmista, jolloin myötätunto ymmärretään tunteena tai yksilön taitona. Myötätunto nähdään esimerkiksi osana surua, sääliä tai ahdistusta. Myötätunto on kuitenkin erillinen tunne, eikä sitä pidä yhdistää muihin tunteisiin. Lapsella tulisi olla mahdollisuus oppia ja harjoitella myötätuntoa turvallisessa ympäristössä. Suomalaisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lapsia tulee osallistaa, heidät hyväksytään ja heidän yksilölliset tarpeensa huomioidaan. Arjen vuorovaikutustilanteilla on merkitystä varhaiskasvatuksessa, esimerkiksi tilanteissa, joissa varhaiskasvattaja lohduttaa itkevää lasta, joka ikävöi vanhempiaan. Lapsi oppii, että hänen tunteillaan on väliä, kun hänen ikävän tunteeseensa vastataan myötätuntoisesti. (Rajala & Lipponen, 2018.)

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa myötätuntoiset tuet ovat yleisesti ottaen emotionaalisia, kuten esimerkiksi lohdutus ja halaaminen. Siinä korostuu myös myötätuntoinen suhtautuminen kanssaihmiin. Varhaiskasvatuksessa tulisi näkyä toisten kunnioitus, empatia ja toisia ihmisiä ja luontoa kohtaan välittävä asenne. Lapsia rohkaistaan ja kannustetaan ilmaisemaan itseään, tunnistamaan omia ja muiden tunteita sekä säätelemään omia tunteitaan. Suomalainen varhaiskasvatus kannustaakin lasta leikkiin sekä uteliaisuuteen, se pitää sisällään myös varhaiskasvattajan aloittamaa toimintaa, esimerkiksi satujen lukemista. Muutenkin aikuisella on tärkeä rooli lapsen auttamisessa ja ohjaamisessa. (Rajala & Lipponen, 2018.)

2.3 Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa

Osallisuus kuuluu varhaiskasvatuksessa pedagogiseen toimintaan. Osallisuus tarkoittaa henkilön kokemusta omasta arvokkuudestaan ja kuulumisestaan ryhmään. Osallisuutta tukevassa varhaiskasvatuksessa lapsen tekemät aloitteet, mielipiteet ja näkemykset huomioidaan ja niitä arvostetaan. Lapsi kokee tulevana kohdatuksi ja voivansa vaikuttaa ympäristöönsä. Osallisuus liittyy yhdenvertaisuuteen lasten erilaisuudesta huolimatta. (Opetushallitus, 2022.)

Osallisuuteen kuuluu jotakin, mihin henkilö voi olla osallinen, kun otetaan huomioon esimerkiksi hänen ikätasonsa. Seurakunnissa tämä tarkoittaa, että seurakuntalaisen tulisi saada olla osallinen seurakuntaansa, yhteisöönsä. Osallisuus on muun muassa kuulluksi ja nähdäksi tulemista sekä mahdollisuutta vaikuttaa seurakunnan toimintaan. Henkilön tulee itse saada määritellä, onko hän aktiivinen vai passiivinen omassa yhteisössään. Osallisuuteen ei synnytä, vaan siihen kasvetaan pitkän ajan kuluessa, ja osallisuuden alkumetreillä on tärkeää, että ihminen kokee itsensä näkyväksi ja hänen sanoillaan on merkitystä. Työntekijän rooli on ratkaisevassa asemassa siinä, miten seurakuntalaisen osallisuutta tuetaan ja rakennetaan seurakunnissa. Heidät tulee nähdä voimavarana, jonka varaan yhteisöllistä toimintakulttuuria tulisi rakentaa. (Huomo, 2018.) Kirkon kasvatuksen barometri 2020 mukaan suunnilleen kolmasosa seurakuntien varhaiskasvattajista ottaa lapsia mukaan toiminnan suunnitteluun. Barometrin mukaan nuorilla on lapsia paremmat mahdollisuudet vaikuttaa seurakuntien toimintaan. (Surakka & Porkka, 2020, s. 86–105.)

Lapsi saattaa joutua omassa arjessaan aikuisen syrjimäksi esimerkiksi ikänsä puolesta. Lasten esittämiin aloitteisiin ja kysymyksiin reagointi ja vastaaminen on osallisuutta tukevaa pedagogiikkaa. Aikuisilla on taipumusta aliarvioida lasten kykyä ottaa vastuuta ja heidän osallistumisestaan päätöksentekoon, jolloin aikuiset eivät välttämättä kykene edistämään lasten osallisuuden kokemuksia. Toimintakulttuurin muutos vaatii tukea esimiehiltä sekä vaiheittaista kehittämistä. Myös muun muassa asenteiden, uskomusten sekä työyhteisön käyttäytymisen tulee muuttua. (Sevon, ym., 2021, s. 117–119; Nivala, 2021, s. 35–39; Zanatta & Long, 2021, s. 141; Heiskanen, ym., 2022, s. 1–5; Yleissopimus lasten oikeuksista, 1989; UNICEF, i.a.)

3 KIRKON VARHAISKASVATUKSEN KEHITTÄMINEN JA LAADUN ARVIOINTI

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvi on julkaisut Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset –asiakirjan. Se sisältää teoreettisen perustan, jolla varhaiskasvatuksen laatua voidaan arvioida kansallisesti ja paikallisesti. Asiakirja sisältää varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit, jotka osoittavat, millaista laadukkaan varhaiskasvatuksen tulisi olla. (Vlasov, ym., 2018, s. 3.) Varhaiskasvatuslaki edellyttää, että varhaiskasvatuksen järjestäjän ja tuottajan tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta, osallistua ulkopuolisen tekemään arviointiin ja julkaista arvioinnin tulokset (L 540/2018 24. §). Vaikka laki ei velvoita kirkon varhaiskasvatustyötä, antaa Laadun arvioinnin perusteet ja suositukset -asiakirja tietoa ja välineitä myös kirkon varhaiskasvatuksen kehittämiseen.

3.1 Varhaiskasvatuksen arvioinnin periaatteita ja arviointiprosessin kuvaus

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset -asiakirja on tarkoitettu varhaiskasvatuksen järjestäjille ja yksityisille varhaiskasvatuksen tuottajille varhaiskasvatuksen itsearviointia varten. Itsearviointi on osa varhaiskasvatuksen laadunvalvontaa. Karvi on luonut asiakirjan varhaiskasvatuksen lainsäädännön, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä kansallisten ja kansainvälisten asiantuntijoiden ja tutkimusten pohjalta. (Vlasov, ym., 2018, s. 13–14, s. 23.)

Varhaiskasvatuksen arviointi kohdistuu henkilöstön pedagogiseen toimintaan eikä lapsen kehitykseen ja oppimiseen. Arviointi on osa reflektiivistä työtettä ja siten toimii pedagogisen toiminnan kehittäjänä. Ensin toiminnalle tulee määritellä tavoitteet, joihin toimintaa sitten arvioidaan. Tavoitteita voidaan kuvata indikaattoreilla eli laatua kuvaavien ominaisuuksien avulla. Tämän jälkeen laatuominaisuuksille määritellään kriteerit eli arviointiperusteet. Arviointia tulee tehdä laajasti erilaisin menetelmin, esimerkiksi kyselyillä tai havainnoinnilla. Sitten pedagogisen toiminnan ominaisuuksia arvioidaan laatukriteereillä ja verrataan asetettuihin

tavoitteisiin. Tällöin nähdään, millä laadun tasolla toiminta toteutuu. Arvioinnin tulosten vaikutusta ja vaikuttavuutta yksilö- ja yhteisötasolla tulee seurata ja toimintaa muuttaa halutun tuloksen saamiseksi. (Vlasov, ym., 2018, s. 27–30.)

Varhaiskasvatuksen toiminnan arviointi kannattaa aloittaa yhdestä asiasta kerrallaan, esimerkiksi lapsen leikin arvioinnista. Muita arvioitavia asioita toiminnassa voivat olla muun muassa yhteistyö, osallisuus, vuorovaikutus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Myös varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria on hyvä arvioida ja tarkastella säännöllisin väliajoin. Kirkon varhaiskasvatuksen arvioinnissa tulee tarkastella pedagogiikkaa ja kirkon kasvatuksen kokonaisuutta. Tällöin voidaan arvioida, toimitaanko esimerkiksi tuttujen rutiinien mukaan, tukevatko toimintamallit asetettuja tavoitteita ja mahdollistavatko ne lapsen kokonaisvaltaisen mukana olemisen. Tehtyjä arviointeja ja niistä esille nousseista asioita hyödynnetään varhaiskasvatuksen kehittämisessä. (Kirkon vasu, i.a.)

3.2 Varhaiskasvatuksen laatutekijät ja vaikuttavuus

Varhaiskasvatuksessa laadun määrittely voi olla haastavaa, koska määritelmä riippuu ympäröivästä yhteiskunnasta, ajasta ja määrittelijästä. Lapset, huoltajat, työntekijät tai päättäjät voivat antaa varhaiskasvulle erilaisia laatumääritelmiä. Varhaiskasvatuksen perusarvot ovat määritelty lainsäädännössä ja esimerkiksi valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Näitä arvoja ovat muun muassa lapsen edun ensisijaisuus, lapsuuden itseisarvo, yhdenvertaisuus, tasa-arvo, moninaisuus ja kestävä elämäntapa. (Vlasov, ym., 2018, s. 41–44.) Suomen evankelis-luterilaisen kirkon arvoja taas ovat usko, toivo ja rakkaus (Suomen evankelis-luterilainen kirkko, i.a.-e).

Varhaiskasvatuksen laatuun kuuluvat laadun rakenne- ja prosessitekijät. Rakennetekijöitä ovat esimerkiksi yhteiskunnan ja kirkon määrittämä lainsäädäntö sekä varhaiskasvatukseen liittyvä ohjaus ja valvonta. Myös valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma kuuluu rakennetekijöihin. Lainsäädäntö vaikuttaa esimerkiksi siihen, millaiset kelpoisuusehdot henkilöstön tulee täyttää, mikä on varhaiskasvatuksen ryhmäkoko ja mikä on henkilöstön ja lasten suhdeluku eli kuinka

monta lasta kullakin työntekijällä on vastuullaan. Johtajuudella, varhaiskasvatuksen arvioinnin ja kehittämisen rakenteilla sekä saatavilla olevilla fyysisillä ja taloudellisilla resursseilla on vaikutus varhaiskasvatuksen laatuun. Varhaiskasvatuksen laadun prosessitekijät liittyvät usein varhaiskasvatuksen arkeen. Prosessitekijöitä ovat muun muassa henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus, henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus, henkilöstön ja huoltajien välinen vuorovaikutus, lasten vertaissuhteet ja ilmapiiri, pedagoginen toiminta ja oppimisympäristöt ja pedagoginen suunnittelu, dokumentointi, arviointi ja kehittäminen. (Vlasov, ym., 2018, s. 42–64.) Rakennetekijöihin vaikuttaminen varhaiskasvatustyössä voi olla haastavaa, kun taas prosessitekijät ovat asioita, joihin varhaiskasvatuksen järjestäjä voi toimillaan helpommin vaikuttaa. Esimerkiksi hyvän vuorovaikutuksen tukeminen tai oppimisympäristöjen kehittäminen lisäävät varhaiskasvatuksen laatua.

Varhaiskasvatuksen vaikuttavuutta voidaan arvioida kansallisella, paikallisella ja yksikötasolla. Varhaiskasvatus vaikuttaa lapseen, perheeseen, yhteisöön ja koko yhteiskuntaan. Esimerkiksi varhaiskasvatus voi lisätä yhden lapsen elämänlaatua ja vertaissuhteita. Yhteiskuntatasolla se voi lisätä lasten tasa-arvoisia kouluttautumismahdollisuuksia. Osa vaikutuksista näkyy vasta tulevaisuudessa. (Vlasov, ym., 2018, s. 64–66.) Myös kirkon varhaiskasvatuksen vaikuttavuutta on mahdollista arvioida eri tasoilla esimerkiksi valtakunnallisesti, hiippakunnittain, seurakuntatasolla, yhden kerhotoimipisteen tai kerhoperheen osalta.

3.3 Varhaiskasvatuksen laadun merkityksestä

Itävallassa toteutettu ECEC (Early Childhood Education and Care) tutkimus, jota on tehty useamman vuosikymmen ajan osoittaa, että lapsi hyötyy kodin ulkopuolisesta hoidosta. Varhaiskasvatuksen tulee kuitenkin olla laadukasta, jotta siitä on lapselle hyötyä tutkimuksen osoittamalla tavalla. Tutkimus keskittyy varhaiskasvatuksen laatuun ja se osoittaa, että lapsen ja varhaiskasvattajan keskinäinen vuorovaikutus vaikuttaa lapsen kehitykseen. (Geibler ym., 2022, s. 68–72.) Myös kirkon varhaiskasvatuksen tulee olla laadukasta, jotta se hyödyttää lasta.

Varhaiskasvatuksessa tulee kiinnittää huomiota lasten ja henkilöstön vuorovaikutuksen määrään ja laatuun.

ECEC-tutkimuksessa huomattiin myös se, että varhaiskasvatuksen tiimikokouksen tiheydellä oli merkitystä alle 3-vuotiaiden lasten vuorovaikutuksen laatuun. Ammatillisesti tärkeäksi tutkimuksen mukaan koettiin varhaiskasvatustiimin kokoukset, joissa mahdollistuu vertaistuellinen keskustelu. Hyvän vuorovaikutuksen ansiosta lapsen yksilöllisiin tarpeisiin kyettiin vastaamaan nopeammin ja hänen rohkaisemisensa oli helpompaa. Varhaiskasvatuksen laatuun koettiin vaikuttavan merkittävästi ryhmäkoko, henkilökunnan koulutustason sekä varhaiskasvattajan ja lapsen välinen suhde. (Geibler ym., 2022, s. 68–72.) Tiivis ja vertaistuellinen henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus tukee myös kirkon varhaiskasvatuksen laatua.

4 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Lohjan seurakunnan suomenkieliselle varhaiskasvatukselle oma varhaiskasvatussuunnitelma ja kuvata tämän prosessin eri vaiheita suunnittelusta lopullisen tuotoksen arviointiin. Kehittämistyötä tehtiin yhdessä Lohjan suomenkielisen varhaiskasvatuksen kanssa. Toinen opinnäytetyön tekijöistä työskentelee Lohjan seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Aihe opinnäytetyöllemme tuli seurakunnan johtavalta varhaiskasvatuksen ohjaajalta, joka pyysi meitä tekemään varhaiskasvatussuunnitelman Lohjan seurakunnan suomenkieliselle varhaiskasvatukselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on olla toimintaa ohjaava asiakirja varhaiskasvatuksen työntekijöille. Tämän lisäksi muut kiinnostuneet, esimerkiksi päiväkerhossa olevien lasten vanhemmat, seurakunnan muut työntekijät ja sidosryhmät, kuten kirkkovaltuusto ja -neuvosto, näkevät varhaiskasvatussuunnitelmasta seurakunnan suomenkielisen varhaiskasvatuksen arvot sekä toimintaa ohjaavat keskeiset elementit. Pääpaino varhaiskasvatussuunnitelmassa on päiväkerhotyössä.

Lohjan seurakunnan suomenkielisellä varhaiskasvatuksella ei ole ollut omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Joitakin tämänhetkisiä käytänteitä ohjaa valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 13.5.2022.) Lohjan seurakunnalla on omia kehittämisasiakirjoja, mutta erityisesti kasvatukseen liittyvää asiakirjaa ei ole (Minttu Johansson, johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 13.5.2022). Lähdimme liikkeelle siis aivan alkutekijöistä. Varhaiskasvatuksen kehittämistarve on ajankohtainen, ja sitä on suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa suunniteltu useamman vuoden ajan, mutta se on jäänyt toteuttamatta muun muassa koronan vuoksi. (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 13.5.2022.)

Opinnäytetyömme tavoitteena on saada Lohjan seurakunnan suomenkielisen varhaiskasvatuksen toiminnan arvot, sisältö ja tavoitteet läpinäkyviksi asiakkaille,

seurakuntalaisille ja työntekijöille. Varhaiskasvatustyö saa yhdessä sovitut lähtökohdat, mikä mahdollistaa yhteneväiset linjaukset ja samanlaisen, pedagogisesti korkean laadun alueellisesti laajan seurakunnan eri toimipisteiden välillä. Tavoitteena ei kuitenkaan ole luoda yksityiskohtaisia ohjeita varhaiskasvatuksen käytännön toteutukselle, vaan jokaisella työntekijällä ja toimipisteellä on edelleen mahdollisuus rakentaa toimintaa oman alueen perheiden ja lasten tarpeista lähtien. Läpinäkyvyyden lisääminen, työn perusteiden kirjaaminen ja niiden tarpeen ja palautteen mukainen päivittäminen mahdollistavat toiminnassa mukana olevien vaikuttamismahdollisuudet ja osallisuuden. Kehittämisprosessin tavoitteena on siis lasten, huoltajien, henkilöstön ja kaikkien Lohjan seurakunnan varhaiskasvatustyöstä kiinnostuneiden osallisuuden lisääminen. Tämä puolestaan edesauttaa varhaiskasvatuksen kykyä palvella alueen lapsiperheitä ja luoda seurakunnasta yhteisö ja koti, jonne on miellyttävä tulla ja osallistua.

Valmis varhaiskasvatussuunnitelma on tarkoitus ottaa seurakunnassa käyttöön elokuussa 2023 Lohjan seurakunnan 700-vuotisjuhlassa. Suomenkielisen varhaiskasvatuksen henkilöstö sitoutetaan noudattamaan suunnitelmaa työtä ja toimintaa ohjaavana asiakirjana. Linkki varhaiskasvatussuunnitelmaan tulee näkyville seurakunnan nettisivuille, josta se on helposti saatavana ja luettavana. Tämän lisäksi Lohjan seurakunnan muiden työalojen työntekijöille esitellään valmis varhaiskasvatussuunnitelma syksyn 2023 työntekijäkokouksessa.

5 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

Toimintaympäristönä ja yhteistyökumppanina kehittämistyössämme on Lohjan seurakunta, johon kuuluu noin 34 000 jäsentä (Lohjan seurakunta, i.a). Lohjan kaupungilla on myös oma varhaiskasvatussuunnitelma (Lohjan kaupunki, 2022).

5.1 Seurakunnan ja yhteistyökumppanien kuvaus

Lohjan seurakunnassa työntekijöitä on 120, joista noin 20 työskentelee varhaiskasvatuksessa pääasiassa lastenohjaajina. Heistä kaksi työskentelee ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatustyötä johtaa johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja ja hänen työparinaan toimii tällä hetkellä viransijaisuutta tekevä varhaiskasvatuksen ohjaaja. Tämän lisäksi kaksi pappia työskentelee osa-aikaisesti varhaiskasvatuksen työtehtävissä. Lohjan seurakuntaan kuuluu kantaseurakunnan lisäksi neljä alue seurakuntaa, joissa kaikissa on varhaiskasvatuksen toimipisteet. Päivä- ja perhekerhot kokoontuvat 10 toimipisteessä 10 toimipisteessä. (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 13.1.2023.)

Kohderyhmänämme opinnäytetyössämme ovat Lohjan seurakunnan suomenkielisessä varhaiskasvatustoiminnassa olevat alle kouluikäiset lapset ja heidän perheensä, sekä kaikki alle kouluikäiset lapset ja perheet, jotka asuvat Lohjalla (Minttu Johansson, johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 30.5.2022). Lohjan seurakunnan päiväkerhojen iltapäiväryhmissä on myös esiopetusikäisiä. Esimerkiksi Pusulan päiväkerhojen lastenohjaajat hakevat kerholaiset päiväkodilta ja lasten vanhemmat hakevat lapset päiväkerhosta päiväkodin sijasta. Kaudella 2022–2023 Lohjan seurakunnan päiväkerhoissa 2-vuotiaiden osuus kaikista kerholaisista on noin kolmannes. (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 30.5.2022, 30.11.2022).

Perheille järjestettävissä erilaisissa tapahtumissa ja esimerkiksi retkissä Lohjan seurakunnan yhteistyökumppaneina ovat muun muassa paikalliset

Mannerheimin lastensuojeluliiton kerhot, Lohjan kaupungin varhaiskasvatus sekä muut lasten hyväksi toimivat järjestöt. Lohjan seurakunnan sisällä yhteistyökumppaneina pääsääntöisesti toimivat diakoniatyö, varhaisnuorisotyö, keittiötoimi sekä ruotsinkielinen varhaiskasvatus. (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 30.5.2022.)

Varhaiskasvatus tekee 3–5-vuoden välein päiväkerhoperheille kyselyn omasta toiminnastaan ja sen laadusta. Varhaiskasvatuksen työntekijät ovat käyneet vuonna 2018 kaksipäiväisen Varhaiskasvatussuunnitelmakoulutuksen, jonka sisältö tutustutti työntekijät valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, sen sisältöön ja tavoitteisiin sekä käytännön tason toimintaan. (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 30.5.2022.)

5.2 Seurakunnan varhaiskasvatuksen toiminta ja perhetyö

Lohjan seurakunta järjestää päiväkerhoja kantaseurakunnan lisäksi alueeseurakunnissa. Päiväkerhot kestävät kolme tuntia ja niihin lapset osallistuvat ilman vanhempia. Jokaisessa päiväkerhoryhmässä työskentelee kaksi lastenohjaajaa eli työtä tehdään pareittain. Päiväkerhoihin osallistujat ovat 2–6-vuotiaita ja ryhmäkoko kerhoissa on 6–16 lasta. 2-vuotiaat vievät kerhossa laskennallisesti 1.75 paikkaa. Ryhmäkoko vaikuttaa myös tila, jossa toimintaa järjestetään. Ryhmät kokoontuvat 1–3 kertaa viikossa, riippuen kerhopisteestä. Päiväkerhoa käy keväällä 2023 noin 130 lasta. Päiväkerho on maksullista, mutta maksuvapautusta voi anoa oman alueen diakonilta. Kerhomaksu on kaikille lapsille sama, riippumatta siitä kuuluuko lapsi evankelis-luterilaiseen kirkkoon vai ei. (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 20.1.2023.)

Perhekerhot ovat kaikille avoimia matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja. Niitä järjestetään eri puolilla Lohjaa arkipäivisin. Myös perheleirejä ja liikunnallista perhetoimintaa järjestetään ja niihin on ilmoittautuminen ennakkoon. Varhaiskasvatus järjestää erilaisia tapahtumia, kuten esimerkiksi retkipäiviä ja perhemessuja sekä yhteistyökumppaneiden kanssa järjestettäviä tapahtumia kuten esimerkiksi vauvan päivä. Arki toimivaksi on matalan kynnyksen apua pikkulapsikoteihin.

Varhaiskasvatuksen työntekijät käyvät kodeissa tukemassa vanhemman jaksamista ja auttavat esimerkiksi lasten hoidossa. (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 20.2.2023.)

5.3 Seurakunnan katsomuskasvatusyhteistyö

Lohjan seurakunnassa katsomuskasvatusyhteistyötä toteutetaan yhteistyössä päiväkotien ja perhepäivähoitajien kanssa. Lohjan kaupungilla ja Lohjan seurakunnalla on olemassa yhteistyösopimus, joka antaa kaupungin varhaiskasvatukselle ja kouluille luvan tehdä yhteistyötä seurakunnan kanssa. Vuonna 2018 päivitetyn varhaiskasvatussuunnitelman voimaantulon jälkeen päivähoitoyhteistyö loppui miltei kokonaan, lukuun ottamatta erilaisia kirkkotilaisuuksia, kuten esimerkiksi joulukirkkoja ja perhepäivähoitajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Yhteistyö päiväkotien kanssa on käynnistynyt pikkuhiljaa uudelleen. Perhepäivähoitajille järjestetään kaksi kertaa vuodessa hyvinvointi-ilta yhteistyössä perheasiainneuvottelukeskuksen kanssa. Hyvinvointi-ilta on vertaistuellinen ilta, jossa pohditaan omaa työssäjaksamista sekä voimavaroja. (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 25.7.2022.)

Uudenlaista yhteistyötä kehitetään yhteistyössä pilottipäiväkodin kanssa. Pilottipäiväkodin henkilökunnalle tehdyn kyselyn pohjalta ilmenneisiin tarpeisiin vastattiin muun muassa järjestämällä henkilökunnalle katsomuskasvatuskoulutusta, jotta heillä olisi yhteinen ymmärrys siitä, mitä katsomuskasvatus pitää sisällä ja minkälaista yhteistyötä voidaan tehdä seurakunnan varhaiskasvatuksen kanssa. (Taina Mamia, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto 20.1.2023.) Kunnallisen varhaiskasvatuksen kanssa tehtävää yhteistyötä kehitetään yhdessä pilottipäiväkodin kanssa ja avoimeen perhetoimintaan lisätään työresursseja syksystä 2022 alkaen (Minttu Johansson, johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja henkilökohtainen tiedonanto, 30.5.2022).

6 KEHITTÄMISEN MENETELMÄT

Varhaiskasvatussuunnitelman kehittämisprosessissa käytimme menetelmiä, joilla keräsimme Lohjan seurakunnan päiväkerholaisten ja heidän huoltajiensa näkemyksiä päiväkerhosta. Nämä menetelmät olivat päiväkerholaisten ikätasoiset yksilöhaastattelut ja huoltajille suunnattu sähköinen kysely. Järjestimme myös Lohjan seurakunnan henkilöstölle syksyllä 2022 viisi vasukahvilaa, joissa käytimme menetelmiä Workshop ja Learning cafe. Vasukahviloiden toiminta perustui yhteiskehittämisen ajatukselle. Lisäksi toteutimme päiväkerholaisten vanhemmille oman vasukahvilan, jossa menetelmänä oli Learning cafe.

Kolmen viimeisen vuosikymmenen aikana lapsikäisyys on muuttunut ja lasten omat kokemukset sekä näkemykset on nostettu yhteiskunnassamme esille. Lapsilta saatua tietoa tulee käyttää hyväksi lasta koskevissa päätöksissä. (Hyvärinen & Pösö, 2018, s. 7; Inkinen, 2018, s. 181–182.) Huoltajilta tulee pyytää suostumus lasten haastattelua varten mielellään kirjallisena. Huoltajien antamasta luvasta huolimatta lapselta itseltään on myös kysyttävä suostumus haastatteluun. Hänelle on kerrottava, miksi häntä haastatellaan ja mihin haastattelusta saatua tietoa aiotaan käyttää. (Hoikkala, 2018, s. 50; Muukkonen & Tulensalo, 2018, s. 140.) Rauhallisen ja kiireettömän ilmapiirin luominen ennen varsinaisen haastattelun alkua auttaa lasta haastatteluun valmistautumisessa. Haastateltavalle lapselle tulee puhua ikätason mukaisesti. Lapsi voi halutessaan ilmaista itseään myös esimerkiksi piirtämällä. Se on hyvä keino itseilmaisuuksiin varsinkin silloin, jos lapsen kielellinen kehitys on puutteellinen. Lasta haastateltaessa on muistettava, että lapsi ja aikuinen ovat samantarvoisia keskustelijoita. (Höykinpuro, ym., 2018, s. 121; Holopainen, ym., 2018, s. 50; Hyvärinen & Pösö, 2018, s. 7; Juusola & Vehkaoja, 2018, s. 267.)

Käytimme Workshop-menetelmää seurakunnan työntekijöille tarkoitetussa vasukahvilassa. Workshop-työskentely tarkoittaa työpajaa, ja siinä työskennellään ryhmässä. Tämänkaltaisella työskentelyllä on suuri merkitys suunnitteluprosessissa, koska menetelmällä pystytään hyödyntämään erilaisista taustoista tulevien ihmisten osaamista. Työskentelyn aikana ryhmässä olijat jakavat kokemuksiaan,

ideoitaan, tietojaan ja taitojaan toinen toisilleen. Näin aikaansaadaan parhaimmassa tapauksessa hyviä ideoita, joita voidaan jalostaa eteenpäin ja niistä voi syntyä projekteja. Samalla voidaan saada aikaseksi toimiva ratkaisumalleja ongelmatilanteisiin. (Ahtinen, 2014, s. 11.)

Learning cafe on menetelmä, jota hyödynsimme Lohjan seurakunnan työntekijöiden vasukahvilassa. Menetelmän perustana on yhteinen keskustelu, jossa on tilaa jokaisen mielipiteelle, uusille ideoille sekä ryhmässä olevan tiedon siirtoon mukana olijoille. Ratkaisut tehdään yhdessä ryhmänä ja ryhmän sisällä omia ideoita ja oivalluksia jaetaan muille. Learning cafe sopii hyvin yksittäisten teemojen ja kysymysten ratkomiseen sekä pohdintaan. (Innokylä, i.a.) Menetelmässä paikallaolijat jaetaan pienryhmiin pöytien ympärille, ja kussakin pöydässä on oma aihe tai teema. Kaikilla ryhmillä on yhtä pitkä aika työstää ja pohtia annettua aiheetta. Ajan loputtua ryhmä siirtyy seuraavaan pöytään, jossa on uusi aihe. Ryhmä jatkaa edellisen tai edellisten ryhmien jo syntyneitä ideoita ja pohdintoja annettusta aiheesta. Kun kaikki ryhmät ovat työstäneet kaikkia annettuja aiheita, Learning cafeen vetäjät esittelevät valmiit tuotokset kaikille mukana olleille. (Innokylä, i.a.)

Osallistava yhteistoiminnallinen kehittäminen on yleistynyt 1990-luvulta lähtien. Asiakkaiden osallistuminen palveluiden kehittämiseen on korostunut. Osallistavien menetelmien käyttö tuo palvelujen tuottajia ja käyttäjiä yhteen, jolloin voidaan löytää uusia toimintamalleja ja ratkaisuja. Sen tavoitteena on tiedon tuottaminen yhteistoiminnallisesti. Osallistavien menetelmien käytön avulla tutkimus ja kehittäminen kohtaavat toisensa luontevalla tavalla, käytännön ja teorian ollessa samanarvoisia. (Keskitalo, 2020, s. 26–29, s. 31; Kostainen, ym., 2020, s. 36., s. 42.) Varhaiskasvatussuunnitelman kehittämisprosessiin liittyvät vasukahvilat pohjautuivat ajatukselle yhteiskehittämisestä.

Ennen yhteiskehittämisen alkua mietitään valmiiksi ketkä henkilöt tai ryhmät osallistuvat prosessiin. Sen lisäksi on pohdittava mikä heidän kohdallaan on osallistumisen aste, informoidaanko heitä vai ovatko he toimijoita prosessissa. (Keskitalo, 2020, s. 30.) Yhteiskehittämisen onnistumisen edellytyksenä on, että osallistujilla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja keskustella avoimesti toisten

mielipiteitä kunnioittaen. Eri näkökulmien huomioiminen varmistuu mahdollisimman laajalla osallistumismäärällä. (Kostiainen, ym., 2020, s. 39–41.) Yhteiskehittäminen luo uusia ideoita työyhteisössä, mahdollistaa jokaisen työntekijän osallisuuden ja sitä kautta sitoutumisen yhteisiin päätöksiin. Yhteiskehittämisen avulla prosessissa mukana olevat ihmiset saavat mahdollisuuden luopua ennakkokäsityksistään mukana prosessissa olevia kohtaan. Samalla heille mahdollistuu avoin keskustelu ja pohdinta eri tavoin samoista asioista ajattelevien kanssa. Prosessin edetessä eri lailla samoista asioista ajattelevien kanssa kasvaa ja silloin lisääntyy myös kyky tehdä yhteisiä päätöksiä. (Hietala, ym., 2018, s. 19.)

7 KEHITTÄMISHANKKEEN PROSESSI

Lohjan seurakunnalla työskentelevä opinnäytetyön tekijä ehdotti seurakunnaltaan tullutta opinnäytetyön aihetta eli seurakunnalle toteutettavaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Aihe kiinnosti meitä molempia ja aloitimme opinnäytetyöprosessin kehittämispainotteisesta opinnäytetyöstä. Alla olevan taulukon avulla havainnollistamme kehittämishankkeen prosessin etenemistä (TAULUKKO 1).

Taulukko 1.

Ajankohta	Työvaihe	Toimenpiteet	Tuotos
24.8.2022	Opinnäytetyön prosessin näkyväksi tekeminen päätäjille	Opinnäytetyön esittely Kasvatuksen toimikunnalle	Kasvatuksen toimikunnan jäsenet tulivat tietoisiksi prosessista, joka käynnistyy varhaiskasvatuksessa
21.9.2022	Vasukahvila: Arvot ja toimintakulttuuri	Varhaiskasvatuksen tiimi koontui työyhteisön arvojen ja toimintakulttuurin äärelle	Yhteiset arvot ja toimintakulttuuri seurakunnan omaan vasuun
12.10.2022	Vasukahvila: Pedagogiikka ja osallisuus	Varhaiskasvatuksen tiimi koontui pedagogiikan ja osallisuuden äärelle	Vasuun miten mahdollistetaan lasten ja perheiden osallisuus toiminnassa
12.10.2022	Vasukahvila: Osallisuus	Päiväkerholaisten huoltajille tarkoitettu tapaaminen	Huoltajien arvot, toiveet, kehittämisajatukset tiedoksi varhaiskasvatuksen tiimille
9.11.2022	Vasukahvila: Perhe	Varhaiskasvatuksen tiimi koontui pohtimaan	Yhteinen ymmärrys siitä, mitä sana perhetyö

		perhettä, sen tukemista, ja mitä on perhetyö	tarkoittaa, mitä se tarkoittaa seurakuntakontekstissa
12/2022	Lasten yksilöhaastattelut	Haastattelut suoritetaan kerhopisteissä ennakoon sovittujen aikojen perusteella	Lasten toiveet ja mielenkiinnon kohteet selvillä vasua ja tiimiä varten
12/2022	Webropol-kysely huoltajille	Linkin lähetykset huoltajille	Perheet osallistetaan yhteiseen suunnitteluun.
5.12.2022	Vasukahvila: Oppimisympäristö ja leikki	Varhaiskasvatuksen tiimi koontui pohtimaan mitä on leikki ja oppimisympäristö	Oppimisympäristön ja leikin merkitys selvillä. Vasuun kirjataan niiden merkitys
19.12.2022	Vasukahvila: Oppimisen alueet ja toiminnan suunnittelu	Varhaiskasvatuksen tiimi koontui pohtimaan oppimisen alueita ja miten ne huomioidaan suunnittelussa	Lapsilähtöinen toiminnan suunnittelu
20.12.2022	Vasukahvila: Pedagoginen johtaminen ja arvioiti	Varhaiskasvatuksen työaloista vastaavat pohtivat mitä tarkoittaa pedagoginen johtaminen ja arvioiti	Yhteinen ymmärrys, mitä pedagoginen johtaminen tässä kontekstissa tarkoittaa sekä yhteisten käytänteiden sopiminen
12/22–2/23	Saadun aineiston läpikäyminen, dokumentointi	Opinnäytetyön käsikirjoituksen kirjoittaminen	Käsikirjoitus
1/23–2/23	Varhaiskasvatussuunnitelman kirjoittaminen	Varhaiskasvatussuunnitelman linjauksista sopiminen johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa	Lohjan seurakunnan Varhaiskasvatussuunnitelman hyväksyminen 15.2.2023

Haimme kehittämissuunnitelmaa varten tutkimuslupaa Lohjan seurakunnan kirkkoherra Juhani Kortteelta ja saimme häneltä kirjallisen tutkimusluvan 23.8.2022 (LIITE 1.). Seuraavana päivänä 24.8. tapasimme Lohjan seurakunnan kasvatuksen toimikunnan, jolle esittelimme opinnäytetyömme tarkoituksen, tavoitteet sekä aikataulun. Kasvatuksen toimikuntaan kuuluu kasvatuksen johtavat viranhaltijat sekä seurakuntaneuvoston jäseniä.

7.1 Suunnittelu kehittämissuunnitelman osana

Varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi alkoi valtakunnallista ja kirkollista varhaiskasvatusta koskevan teorian etsimisellä. Tätä taustatiedon kartoittamista emme kuitenkaan määrittäneet varsinaiseksi työmenetelmäksi. Etsimme tieteellisiä artikkeleita muun muassa EBSCO Academic Premier –tietokannan ja Julkariin kautta. Käytimme hakusanoina esimerkiksi varhaiskasvat*, kirkon varhaiskasvat*, childhood, early childhood education, kristillinen kasvatus. Tutustuimme

myös Theseus-palvelusta löytyviin jo alalta kirjoitettuihin opinnäytetöihin. Pehdyimme valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen perusteisiin, ja päätimme nostaa sen Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelman olennaiseksi pohjaksi, koska se sisältää laajan ja vankan pedagogisen perustan. Toisaalta halusimme huomioida suunnitelmassa kristillisen näkemyksen ja kirkon omat materiaalit ja ohjeistukset.

Kartoitimme myös, mitä tietoa tarvitsemme Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa varten seurakunnan toimintaan osallistuvilta työntekijöiltä ja perheiltä. Alusta alkaen mukana prosessin suunnittelussa oli Lohjan seurakunnan johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja. Halusimme varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa huomioida erityisesti lasten ja perheiden osallisuuden. Tämän vuoksi päätimme tehdä päiväkerhoissa oleville lapsille haastattelun ja heidän huoltajilleen kyselyn. Lasten haastatteluja varten tarvitsimme luvat huoltajilta ja lähitimme reppupostina jokaisen lapsen huoltajalle kirjallisen lupalapun. Halusimme järjestää myös keskusteluillan kerholaisten huoltajille. Mielestämme oli tärkeää saada seurakunnan varhaiskasvatuksen työntekijät mukaan suunnittelemaan yhteiseen käyttöön tulevaa asiakirjaa, joka ohjaa kaikkia varhaiskasvatuksessa työskenteleviä. Näin saisimme hyödynnettyä kehittämistyössämme heillä olevaa tietoa ja taitoa. Osallisuuden kautta on myös helpompi sitoutua yhteisiin käytänteisiin ja arvoihin, kun on pystynyt vaikuttamaan niihin itse (Saarenheimo & Väisänen, 2023, s. 16–18).

Määrittelimme kehittämisprosessin aikataulun. Kehittämistyön aktiiviseksi toteutusajaksi aikataulutimme syksyn 2022. Tällöin toteuttaisimme suunnittelemamme toiminnot eli vasukahvilat, haastattelut ja kyselyn. Aikataulutimme ja määrittelimme aiheet ja ajankohdat vasukahviloille ja haastatteluille yhdessä johtavan varhaiskasvatuksen ohjaan kanssa. Sovitimme aikataulut aiemmin sovittuihin varhaiskasvatuksen tiimikokouksiin ja niiden lisäksi saimme sovittua kaksi kokonaista vasukahvilapäivää. Varhaiskasvatussuunnitelmaa varten tarvittavan materiaalin tulisi olla koossa joulukuussa 2022.

Päätimme tehdä työnjaon siten, että seurakunnassa työskentelevä ottaa vastuun yhteistyön, tiedottamisen ja kyselemisen seurakunnan sisällä. Tätä

yhteistyötä ovat esimerkiksi päiväkerholaisten haastattelut, huoltajien kanssa kommunikointi ja luvan kysyminen haastatteluja varten sekä varhaiskasvatustiimin tiedottaminen. Opinnäytetyömme pohjautui tiiviiseen yhteistyöhön Lohjan seurakunnan kanssa, joten suunnittelimme olevamme jatkuvassa keskusteluyhteydessä seurakunnan työntekijöiden, kuten kerhojen lastenohjaajien, johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan, perhetyöntekijöiden, varhaiskasvatuksen papin, perhetyön diakonin, kirkkoherran, kasvatuksen toimikunnan sekä luottamushenkilöiden kanssa.

Suunnittelimme myös, että seurakunnassa työskentelevä osallistuu varsinaisen varhaiskasvatussuunnitelman kirjoittamiseen yhdessä johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa. Toinen opinnäytetyön tekijä keskittyy enemmän opinnäytetyöstä kertovan raportin kirjoittamiseen. Suunnittelimme aikataulun niin, että haastattelut, kysely ja kaikki vasupajat on toteutettu joulukuun 2022 loppuun mennessä, jotta meille jää riittävästi aikaa saamamme aineiston käsittelyyn ja analysointiin sekä opinnäytetyön raportin ja varsinaisen seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelman kirjoittamiseen.

7.2 Vasukahviloiden suunnittelu ja toteutus

Kävimme johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa keskusteluja siitä, miten toteutamme varhaiskasvatussuunnitelman kehittämistä varhaiskasvatustiimin sisällä. Päädyimme järjestämään tiimille vasukahviloita. Vasukahvilalla tarkoitamme varhaiskasvatuksen henkilökunnalle suunnittelemaamme tapaamista, jossa on ennakkoon tiedossa oleva aihe, jota käsittelemme tapaamisessa valitsemallamme menetelmällä. Vasukahvilassa oli nimensä mukaisesti tarjolla kahvia, teetä ja vaihtelevasti pientä syötävää.

Päätimme toteuttaa vasukahvilat erilaisin toiminnallisissa pajoin, joiden alussa on yhteistä teoriaa ja käsitteiden avaamista. Valitsimme toiminnalliset työskentelytavat, koska ajattelimme niiden tukevan ja auttavan henkilökunnan motivaatiota, tiedon jakamista, uuden oppimista sekä aiheen mielenkiinnon lisäämistä. Kahviloiden tarkoituksena ei ollut vain kerätä henkilöstöltä tietoa, ajatuksia ja toiveita,

vaikka se yksi tärkeä tavoite olikin. Tarkoituksena oli tämän lisäksi jakaa tietoa keskusteltavista asioista eli pääasiassa valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta ja kirkon omasta Vasu kirkossa -varhaiskasvatussuunnitelmasta, sekä mahdollistaa avoin keskustelu aiheeseen liittyvistä asioista. Tiedon oli siis tarkoitus liikkua sekä keskustelun vetäjien että henkilöstön välillä. Tämän tiedon välityksen lisäksi tarkoituksenamme oli, että ajatukset voisivat liikkua myös henkilöstön välillä eli erilaisten kokemusten ja näkemysten jakamisessa. Tämän tiedonkulun keskellä muotoutuu yhteiskehittämistä, josta hyötyy koko työyhteisö ja varhaiskasvatustyö.

Vasukahviloiden menetelmät valikoituivat keskustelussa johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa. Tavoitteena oli löytää kunkin vasukahvilan aiheeseen ja osallistujille parhaiten sopiva menetelmä. Suunnittelimme, että eri vasukahviloissa pienryhmien kokoonpanot vaihtuvat, koska varhaiskasvatustiimi voisi hyötyä siitä, että tavallisesti yhdessä työskentelevät työparit eivät ole samassa ryhmässä. Pajan lopuksi kävisimme tehdyt tuotokset yhteisesti läpi, jotta ymmärrys ja tieto tiimin sisällä olevista käytänteistä ja ajatuksista olisi kaikkien tiedossa. Molemmat opinnäytetyötä tekevät olisivat mukana kaikissa pajoissa ja suunniteluissa, jotka liittyvät varhaiskasvatussuunnitelman prosessiin. Suunnittelimme, että pidämme opinnäytetyön toteutumisen etenemisestä päiväkirjaa, johon kirjaetaan se, miten työ etenee, mitä on tehty ja missä aikataulussa. Päiväkirja olisi opinnäytetyötä tekevien yhteinen, joten kummankin on vaivatonta lisätä siihen tekstiä ja näin ollen se tukee ja palvelee prosessin kulkua ja etenemistä paremmin.

Järjestimme Lohjan seurakunnan suomenkielisen varhaiskasvatuksen tiimin kanssa viisi vasukahvilaa syksyn 2022 aikana. Tämän lisäksi oli yksi vasukahvila päiväkerholaisten huoltajille ja yksi varhaiskasvatuksen johtotiimille. Vasukahvilan aluksi orientoimme osallistujia pienellä aihetta koskevalla alustuksella, jossa oli kooste valtakunnallisen varhaiskasvatuksen sisällöstä sekä vastaavasta kohdasta Vasu kirkossa –materiaalista. Sitten työstimme aihetta yhdessä paikalla olleiden kanssa ja teimme tapaamisesta muistiinpanot, joita hyödynsimme tässä kehittämistyössä. Kokousmateriaaleista ja tarjottavista syntyvät kulut menivät Lohjan suomenkielisen varhaiskasvatuksen budjetista, josta meillä oli

käytössämme pieni summa, joka kattoi aiheutuneet kulut. Järjestimme kaikki tilaisuudet ja tapaamiset Lohjan seurakunnan omissa tiloissa, joten niistä ei aiheutunut meille kustannuksia. Varhaiskasvatuksen työntekijöille tarkoitetut vasukahvilat olivat kestoltaan kaksi tuntia, mutta koko työpäivän kestäviä työpajoja oli kaksi.

Vasukahviloiden aiheet nousivat valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta, ja ne olivat johtavan varhaiskasvatusohjaajan laatimia ja rajaamia. Osallistujamäärä vaihteli 10–20 henkilön välillä, ja osallistujamäärä riippui siitä, mikä oli kahvilan aiheena. Teimme osallistujien rajaamisen yhteistyössä johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa. Koko varhaiskasvatuksen tiimi oli läsnä silloin, kun vasukahvilan aihe kosketti koko varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen tiimi on iso ja sen vuoksi päädyimme siihen, että ne varhaiskasvatuksen työntekijät, jotka eivät tee päiväkerhotyötä, eivät ole paikalla kaikissa vasukahviloissa. Silloin kun aihe kosketti vain päiväkerhoa, paikalla olivat vain päiväkerhon työntekijät. Varhaiskasvatuksen tiimin jakaminen pienempään ryhmään mahdollisti myös turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin syntymisen. Samaa tarkoitusta tuki myös pienryhmien käyttö osassa kahviloista. Pienryhmät mahdollistivat myös paremmin toteutuvan osallisuuden kokemuksen. Vasukahviloita toteutettiin erilaisin toiminnallisista menetelmin, joiden koettiin olevan innostavia ja niissä lastenohjaajat saivat myös vertaistukea toisiltaan. Joissakin vasupajoissa kuten esimerkiksi Arvot ja toimintakulttuuri pienryhmä muodostui kahdesta työparista, koska ajatuksena oli, että myös keskinäisten työparien arvoista keskusteltaisiin yhteisesti sekä yhdessä toisen työparin kanssa.

Ennen vasukahviloiden toteutuksen alkamista jaoinme kehitettävän varhaiskasvatussuunnitelman sisällön osiin. Näin saisimme kussakin vasukahvilassa purettua kaikki käsitteet auki, ja meillä olisi riittävästi aikaa keskustelulle ja ajatusten vaihdolle. Lohjan seurakunnassa työskentelevä opinnäytetyöntekijä laittoi noin viikko ennen jokaista vasukahvilaa kaikille osallistujille sähköpostilla tiedon, mikä osa valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta 2022 heidän tulisi lukea ennen vasukahvilaa.

Valmistelimme kunkin vasukahvilan sisällön ja alustuksen ennakkoon. Valmistelusta vastasi työajan puitteissa seurakunnassa työskentelevä opinnäytetyöntekijä yhdessä johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa. He konsultoivat toista opinnäytetyötä tekevää tarvittaessa. Meillä opinnäytetyötä tekevillä oli muutama päivä ennen vasukahvilaa puhelinpalaveri, jossa sovimme tarkemmin tulevan vasukahvilan sisällön ja vastuujaot. Sovimme myös, että opinnäytetyötä tekevät sekä johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja eivät osallistuisi ryhmiin, jotta voimme käsitellä kerättyä aineistoa mahdollisimman objektiivisesti ja emme pystyisi johdattelemaan vastauksia haluamaamme suuntaan. Jokaisen vasukahvilan jälkeen meillä oli johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa purkupalaveri, jossa kävimme lyhyesti lävitse, kunkin päivän koonnin. Teimme muistiinpanoja ja saimme käyttöömmme vasukahviloissa olleiden tekemät kirjaukset.

7.3 Arvot ja toimintakulttuuri Vasukahvila

Varhaiskasvatuksen tiimin ensimmäisen vasukahvilan aiheena oli Arvot ja toimintakulttuuri. Vasukahvilassa oli mukana koko varhaiskasvatuksen tiimi eli lastenohjaajat, perhetyöntekijät, johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja ja me opinnäytetyötä tekevät. Paikalla oli yhteensä 17 varhaiskasvatuksen tiimiläistä.

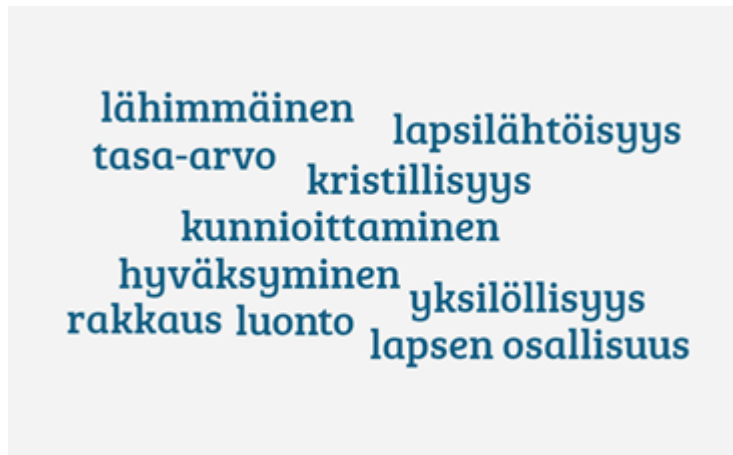
Ennen yhteisen työskentelyn alkua meillä oli arvoista ja toimintakulttuurista pieni alustus, jossa oli poimintoja kirkon vasusta sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 2022. Teoriaosuuden jälkeen osallistujat jaettiin ryhmiin. Ryhmiin jako tehtiin niin, että yhden ryhmän muodostivat kaksi työparia. Toteutimme vasukahvilan Learning cafe -menetelmällä eli jakamamme pienryhmät kiersivät eri pisteillä pohtimassa kutakin kysymystä. Ryhmät myös näkivät toisten ryhmien vastaukset ja pystyivät tekemään lisäyksiä vastauksiin.

Kysymyksien tarkoituksena oli käydä arvokeskustelua ja yhteinen pohdinta työntekijöiden arvoista sekä työyhteisömmme ja seurakuntamme arvoista. Pohdimme yhteisesti mahdollisia työssä ilmeneviä arvoristiriitoja, lasten ja perheiden samanarvoisuutta, lapsen ja perheen kokonaisvaltaista tukemista sekä varhaiskasvatuksen ja seurakunnan toimintakulttuuria. Keskustelukysymykset olivat

seuraavat: 1. Mitkä ovat arvoja, joiden mukaan haluamme toimia varhaiskasvatuksessa? 2. Arvoristiriidat (perheen, lasten, työparin, työyhteisön)? 3. Miten lasten ja perheiden samanarvoisuus näkyy toiminnassamme vai näkyykö? 4. Mikä tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä? 5. Miten toimintakulttuurimme voi tukea lasta ja perhettä, että he tulevat osaksi yhteisöä muun muassa (päiväkerho, seurakunta, perhekerho)? Kysymyksiin vastaamisen jälkeen kävimme yhteisesti läpi saadut vastaukset ja keskustelimme niistä.

Arvot ja toimintakulttuuri -vasukahvilassa varhaiskasvatuksen yhteisiksi arvoiksi nousivat yhteisten keskustelujen ja pohdintojen perusteella muun muassa toisen kunnioittaminen sellaisena kuin hän on, on kyseessä sitten työkaveri, päiväkerholainen tai hänen vanhempansa. Kenet tahansa, jonka kohtaamme työtä tehdessämme, kohtaamme kunnioittaen ja arvostaen. Kohtelemme kaikkia tasa-arvoisesti. Kunnioitamme luontoa, vaalimme ja hoidamme sitä. Mahdollistamme lapsille kerhopistettä lähellä olevan luonnon oppimisympäristönä ja teemme sinne retkiä. Toimintamme tulee olla lapsilähtöistä. Mahdollistamme lapsille osallisuuden kokemuksen toiminnassamme. Heillä on mahdollisuus vaikuttaa kerhopäivän suunnitteluun ja toteutukseen. Huomioimme lasten yksilölliset tarpeet kerhopäivien sisällössä. Kristilliset traditiot sekä kristillinen ihmiskäsitys näkyy kaikessa toiminnassamme. Lähimmäisen rakkaus näkyy työssämme.

Ristiriitoja saattaa ilmetä kohdattujen perheiden ja varhaiskasvattajien välillä muun muassa siinä, että perheiden arvot ja varhaiskasvattajan arvot ovat ristiriidassa keskenään. Arvoristiriidoista huolimatta perheitä tulee kohdata kunnioittaen ja arvostaen. Työyhteisön arvoristiriitoja voi muodostua esimerkiksi tilanteissa, joissa toisen tekemää työtä ei arvosteta tai kirkon opista ajatellaan eri tavalla. Avoin keskustelu ja yhteiseen suuntaan kulkeminen auttavat löytämään yhteiset arvot ja linjat työyhteisössä. Arvot ja toimintakulttuuri -vasukahvilassa tehtyjen dokumentaatioiden avulla saadut arvot kirjoitettiin sanapilveen. Kaikki kuvassa olevat sanat nousivat esille jokaisessa tiimissä, ja näin ollen ne näyttävät samankokoisina.

Kuva 2. Sanapilvi varhaiskasvatustiimin yhteisistä arvoista.

7.4 Pedagogiikka ja osallisuus Vasukahvila

Toisen vasukahvilan aihe oli Pedagogiikka ja osallisuus, ja se toteutettiin Workshop-menetelmällä. Mukana vasukahvilassa olivat ne lastenohjaajat, jotka pitävät päiväkerhoa. Paikalla oli 12 päiväkerhoa pitävää varhaiskasvatuksen tiimiläistä, johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja ja me opinnäytetyötä tekevät. Alustimme aihetta pienellä teoriaosuudella osallisuudesta ja pedagogiikasta. Alustuksessa oli poimintoja Vasu kirkossa -materiaalista ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 2022. Ryhmät jaettiin niin, että työparit jaettiin eri ryhmiin, jotta kerhopisteiden toimintakulttuurista tulisi näkyviin erilaisia toimintatapoja ja malleja mahdollisimman laajasti. Kaikilla ryhmillä oli samat kysymykset, joita pohdittiin ryhmänä.

Pyysimme työntekijöitä pohtimaan ratkaisua ja pedagogista perustelua kysymyksiimme. Pyysimme heitä kertomaan, miten heidän ehdottamissaan ratkaisuissa näkyy lapsen ja perheen osallisuus. Kysymystä 1 ja 2 pohdittiin siitä näkökulmasta, että lapsella on esimerkiksi haasteita siirtymätilanteissa tai eroahdistusta vanhemmasta kerhoon jättötilanteessa. Onko vanhempien tai lapsen kanssa keskusteltu, miten he toivoisivat lastenohjaajien toimivan ennen mainituissa tilanteissa? Minkälaisen toimintatavan he ovat huomanneet toimivan esimerkiksi kotona. Kysymykset 3–7 olivat tarkoitettuja herättämään pohdintaa, miten lapsen

ääni ja osallisuus toteutuu kerhopäivän arjessa sekä miten lastenohjaajien keskinäinen vuorovaikutus vaikuttaa lasten osallisuuden kokemukseen.

Pohdittavat tilanteet olivat seuraavat: 1. Siirrytte sisätiloista lasten kanssa ulos, 2. Lapsi tuodaan lapsen kerhoon tai haetaan kerhosta, 3. Mitä pitää ottaa huomioon uutta kerhoryhmää käynnistettäessä? 4. Hartaus päiväkerhossa, 5. Miten lasta voi tukea oman mielipiteensä ja äänensä esille tuomiseen? 6. Miten työparin kanssa kommunikoidaan työpäivän sisällöstä tai kehittämisestä? 7. Ryhmässä lapsella haastavaa käyttäytymistä.

Pedagogiikka ja osallisuus -vasukahvilassa keskityttiin siihen, mitä varhaiskasvatuksen pedagogiikka on, ja miten se ja lapsen osallisuus näkyy kerhopäivässä. Millaiset varhaiskasvattajien ennakkoon tehdyt ratkaisut tukevat ja mahdollistavat lapsen ja perheen osallisuuden, ja mitkä estävät niiden toteutumisen. Seuraavainlaisia asioita nousi esille Workshop-työskentelyn jälkeen: Kerhoryhmän säännöt ovat sen vuoksi, että ne turvaavat kaikkien kerhopäivän ja auttavat lasta hahmottamaan millainen käytös tai toiminta on sallittua. Lapset otetaan mukaan sääntöjen sopimiseen eikä niin, että ryhmän aikuiset luovat säännöt yksin. Sääntöjen ja toimintaohjeita tulee pystyä perustelemaan pedagogisesti. On kuitenkin huomattava määrä ohjeita, joihin lapsi ei pysty vaikuttamaan, koska niiden tarkoitus on luoda turvallinen paikka ja ilmapiiri ryhmän toiminnalle ja ryhmässä olijolle. Kerhon sisällä pyritään jakamaan toimintaa pienryhmiin, mikäli se on tilojen puitteissa mahdollista. Pienryhmiin jakaminen tapahtuu lapsen ikätason tai mielenkiinnon mukaan.

Lapsen huoltajien kanssa tehdään kasvatusyhteistyötä keskustellen esimerkiksi silloin, kun lapsi jää itkuisena kerhoon. Tällä tavoin voimme tukea vanhemmuutta, mutta myös huomioida lapsen yksilölliset tarpeet. Mikäli lapsi ei vielä itse kykene tuottamaan puhetta tai ei osaa kommunikoida muiden ryhmässä olijoiden kanssa, on ryhmän aikuisen tehtävänä tukea lapsen osallisuutta esimerkiksi menemällä mukaan leikkiin ja auttamaan lasta pääsemään vuorovaikutukseen muiden kanssa. Toimintaa ei suunnitella valmiiksi koko toimintakaudeksi, jotta toiminnasta voisi tulla lapsilähtöistä. Liian valmiit suunnitelmat eivät mahdollista lapsilta tulleiden ehdotusten tai heidän mielenkiinnon kohteiden huomioimisen. Uuden

toimintakauden alkaessa lapsiin tutustutaan ja heitä havainnoidaan, jotta pystytään suunnittelemaan heille sopivaa toimintaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita siitä, ettei toiminnalle ole asetettu mitään raameja vaan ennemminkin sitä, että ennakosuunnittelun sisälle mahtuu lisäämään ideoita ja toimintaa.

Päiväkerhossa työtä tehdään pareittain ja keskinäisellä kommunikoinnilla on merkittävä rooli siinä, millaiseksi toimintakulttuuri ryhmässä muodostuu. Keskustelussa nousi vahvasti esille myös avoin keskustelu lasten huoltajien kanssa. Miten he toivovat esimerkiksi toimittavan tilanteessa, jossa lapsi jää itkuisena kerhoon. Perheiden tavoissa toimia on huomattavia eroja, ja siksi on hyvä, että käytännöt sovitaan perhekohtaisesti. Näin toteutuu myös kasvatuskumppanuus lasta koskevissa asioissa.

7.5 Päiväkerholaisten vanhempien Vasukahvila

Kolmas vasukahvila oli tarkoitettu päiväkerholaisten vanhemmille. Vasukahvilan aiheena oli perheen osallisuus. Vasukahvila järjestettiin ilta-aikaan, jotta mahdollisimman monella kerholaisen vanhemmalla olisi mahdollisuus osallistua vasukahvilaan. Paikalle tuli kaksi vanhempaa, johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja sekä opinnäytetyötä tekevät. Olimme ajatelleet, että vasukahvila toteutettaisiin Workshop-menetelmällä. Vähäisen osallistujamäärän vuoksi kysyimme paikalla olleilta, miten he toivoivat meneteltävän. He ehdottivat, että pidetään avoin keskustelutilaisuus valitsemistamme aiheista ja muista esille nousevista kysymyksistä. Avoin keskustelu mahdollisti myös aiheiden laajemman käsittelyn. Ennakoon miettimämme kysymykset olivat: 1. Mitä toivoisitte päiväkerholta? 2. Miten seurakunta voisi tukea perhettänne? 3. Mitä toimintaa ja tapahtumia seurakunta mielestänne jo järjestää lapsille ja perheille? 4. Kehittämisehdotuksia varhaiskasvatukselle? (LIITE 2).

Vasukahvilassa nousi esille tiedottamisen tärkeys. Huoltajat voisivat ennakoida kotona tilanteita esimerkiksi pukeutumisessa sen mukaan, jäädäänkö jo heti kerhon alussa ulos vai ei. Vanhempien mielestä on tärkeää tietää, miten kerhopäivä on sujunut ja mitä kerhossa on tehty. Kaikki lapset eivät kerro tai osaa kertoa,

mitä ovat kerhossa tehneet. Ratkaisuksi tiedottamiseen ehdotettiin esimerkiksi WhatsApp-ryhmiä siten, että siihen kuuluisi lapsen vanhemmat sekä ryhmässä työskentelevät lastenohjaajat. Päiväkerhoa pidettiin turvallisena paikkana lapselle, joka opettelee kaveritaitoja ja irtautumista omista vanhemmistaan. Päiväkerhoa pidettiin myös edullisena ja työntekijöitä ammattitaitoisina sekä empaattisina.

Erilaiset tapahtumat ja teemapäivät koettiin perheiden voimavaroiksi. Perheille mahdollistuu tapaaminen samassa elämäntilanteessa olevien perheiden kanssa, ja samalla koko perheelle on järjestetty mielekästä tekemistä. Arki toimivaksi -perhekäynteihin toivottiin myös akuuttiaikoja, jotta tapaamisajat eivät venyisi kovin pitkälle tilanteissa, jossa apua tarvittaisiin mahdollisimman nopeasti. Kehittämisehdotuksena esitettiin, että kerhopisteissä olisi yhdenmukaiset toimintatavat esimerkiksi lasten kerhoon jättämistilanteissa. Huoltajien vasukahvilan vähäisen osanottajamäärän vuoksi vasukahvilan kirjaamamme huoltajien mielipiteet eivät välttämättä vastaa kaikkien huoltajien mielipiteitä, mutta ne ovat kuitenkin arvokasta tietoa varhaiskasvatuksen työn kehittämisen kannalta. Päiväkerholaisten vanhemmat pohtivat, miksi paikalla oli vain niin vähän asiasta kiinnostuneita, kun osallistumalla pystyy tuomaan esille omia ajatuksia, toiveita ja mielipiteitä varhaiskasvatuksen toiminnan tarpeellisuudesta ja kehittämistarpeista.

7.6 Perhe Vasukahvila

Neljäs vasukahvila oli kaikille varhaiskasvatuksen työntekijöille ja vasukahvilan aiheena oli Perhe. Siihen osallistui 16 varhaiskasvatuksen tiimiläistä, johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja ja opinnäytetyötä tekevät. Vasukahvila toteutettiin Learning Cafe-menetelmällä. Kysymykset olivat: 1. Miten perheen on mahdollista tulla osalliseksi toiminnassamme? 2. Miten päiväkerhossa voidaan tukea koko perheen jaksamista (ajatellen, että lapsi on osa ympäristöä, jossa hän elää ja kasvaa)? 3. Mitä on meidän varhaiskasvatuksemme perhetyö ja mitä se pitää sisällään? 4. Mitä tarkoittaa perhelähtöinen työote? 5. Miten mahdollistetaan perheiden osallistuminen toiminnan suunnitteluun?

Perhe-vasukahvilassa perhe oli keskiössä. Kokosimme varhaiskasvatuksen yhteisiä, yhdessä pohdittuja tulevaisuuden suuntaviivoja perheiden osallisuuteen ja tukemiseen. Perheitä kutsutaan mukaan suunnittelemaan erilaisia tapahtumia ja perhemessuja, jolloin voidaan hyödyntää heidän osaamistansa, sekä vahvuuksia. Heidän toiveitaan ja mielipiteitään kuunnellaan. Ennen päiväkerhokauden aloitusta elokuussa järjestetään mahdollisuus tutustua päiväkerhoon, jotta sekä lapsella että myös huoltajalla olisi käsitys, mikä paikka kerho on, ja ketkä aikuiset siellä ovat lapsen kerhopäivän aikana. Perheitä tulee tiedottaa tulevista tapahtumista, kerhopäivän sisällöstä, lapsen päivän kulusta sekä mahdollisista esille nousseista huolista. Huoltajille mahdollistetaan keskustelu varhaiskasvattajien kanssa omaa lasta koskevissa asioissa esimerkiksi vanhempainvarttien avulla. Vanhempia tuetaan avun hakemisessa, jos vanhempien omat voimavarat ovat vähissä.

Osa vasukahvilaan osallistujista oli sitä mieltä, että perheet eivät halua osallistua toiminnan suunnitteluun, vaan haluavat tulla mukaan valmiiksi suunniteltuun toimintaan. Toisaalta osa oli sitä mieltä, että lasten ja perheiden tulee saada osallistua toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen, mikäli he haluavat. Toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen osallistumisen on kuitenkin oltava vapaaehtoista. Perheiltä voidaan myös kysyä ideoita ja mielipiteitä erilaisin kyselyin tai vaihtoehtoisesti voidaan järjestää erilaisia ideointipäiviä. Lapsien toiveita ja mielipiteitä kartoitetaan ikätason mukaisesti. Vanhempien ja kerholaisten kanssa tehtävä yhteistyö edesauttaa laadukkaan ja monipuolisen toiminnan toteutumisen.

7.7 Oppimisympäristö ja leikki Vasukahvila

Viidennessä vasukahvilassa aihealue oli laaja ja siksi saimme vasukahvilan käyttöön kokonaisen työpäivän. Mukana olivat ne lastenohjaajat, jotka pitävät päiväkerhoa. Heitä oli paikalla 10, lisäksi paikalla oli johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja ja opinnäytetyötä tekevät. Aamupäivän työskentelyssä aiheenamme oli Oppimisympäristö. Vasukahvilassa mukana olijat mielsivät oppimisympäristöksi kerhotilan sekä kerhorakennuksen lähietäisyydellä olevan ulkoalueen. Osan vasukahvilaan osallistujan mielestä oppimisympäristöä on kaikki se, missä lapsi

liikkuu kerhopäivän aikana, riippumatta siitä kuinka pitkällä sen on kerhorakennuksesta.

Workshop-työskentelyä varten osallistujat jaettiin kahden työparin ryhmiin siten, että ryhmän muodosti kahden eri kerhopisteen lastenohjaajat. Ryhmät miettivät kerhopisteistä otetuista kuvista oppimisympäristön haasteita, mahdollisuuksia sekä onnistumisia. Jokainen työpari oli toimittanut ennakkoon opinnäytetyötä tekeville 2–4 kuvaa päiväkerholaisten oppimisympäristöstä heidän kerhopisteistään. Etukäteen ei ollut tiedossa, onko heidän ottamissa kuvissa lastenohjaajien mielestä oppimisympäristön haasteita, mahdollisuuksia vai kumpaakin. Ryhmäkeskustelun jälkeen kävimme yhdessä kuvat lävitse, ja miltei jokaisessa kuvassa varhaiskasvattajat näkivät sekä uhkia että mahdollisuuksia.

Tämä työskentely oli silmiä avaava osalle varhaiskasvatuksen väestä, kun itse kuvan ottaja ajatteli kuvan paikan olevan todella vaarallinen ja toinen taas näki kuvassa mahdollisuuksia uhkien sijaan. Tämänkaltaisten kokemusten ja ajatusten jako omasta työkentästä sekä vertaistuellinen kohtaaminen koettiin hyväksi, ja tiimiltä tulikin toive säännöllisiin tapaamisiin. Säännölliset tapaamiset tukisivat myös työssäjaksamista. Kuvien käytöllä Workshopissa pyrimme siihen, että varhaiskasvattajat kiinnittäisivät huomioita oppimisympäristön mahdollisuuksiin yhtä lailla kuin uhkiin. Alla kuva, joka jakoi kovasti mielipiteitä, onko oppimisympäristö turvallinen vai ei.

Kuva 3. Karjalohjan päiväkerhon oppimisympäristöä (Jenni Vuori)

Viidennen vasukahvilan iltapäivän aiheena oli leikki ja mitä on leikki. Keskustelimme leikkiin liittyvistä kysymyksistä yhteisesti kaikkien osallistujien kesken. Kysymykset nostettiin hatusta, joten ne käsiteltiin sattumanvaraisessa järjestyksessä. Kysymykset olivat: 1 Mitä on vapaa leikki ja miten se eroaa ohjatusta leikistä? 2. Mikä on aikuisen rooli leikissä? 3. Millaisia leikkivälineitä kerhopisteissä tulisi olla ja miksi? 4. Millä perusteella teette leluhankintoja? 5. Mikä on leikin tarkoitus/merkitys? 6. Mitä lapsi oppii leikistä? 7. Katkaisevatko muut toimintahetket leikin? Jos katkaisevat, niin miksi? 8. Mitä lapsi oppii leikistä? 9. Mitä kerhon tulisi pitää sisällä leikin lisäksi? 10. Miten huomioidaan eri ikäiset leikissä? 11. Voidaanko pitkäkestoinen leikki turvata? Miten? 12. Miten lapsen leikkialoitetta voidaan tukea? 13. Miten leikkiä voidaan ohjata, jotta se tukee oppimista? 14. Voiko aikuinen päättää, millä kukakin leikkii ja kenen kanssa? 15. Millaisia leikkijöitä ryhmässäsi on? 16. Mikä tai mitä on leikin pedagogiikka?

Yhteisesti esitettyjen kysymysten kirjatut vastaukset: Osan varkaskasvattajien mielestä ulkona oleva oppimistila on turvallinen, mikäli siinä on aita ympärillä ja osan mielestä aita ei tarvita, mikäli lapsen oleminen voidaan turvata muilla keinoin. Ajotien läheisyys lisäsi tunnetta, että ulkona oleva oppimisympäristö ei ole turvallinen, riippumatta siitä millainen autoliikenne ajotiellä on. Sisätilat koettiin pääsääntöisesti turvallisiksi, mikäli ne oli tarkoitettu pelkästään päiväkerholaisten käyttöön. Yhteiskäytössä olevat sisätilat koettiin osittain haastaviksi, koska tilassa on myös sellaisia elementtejä, joita ei ole tarkoitettu varhaskasvattajien mielestä päiväkerhoikäisille.

Leikin turvaamiseen ja mahdollistamiseen tarkoitettujen tarvikkeiden tulee olla ehjiä, niiden tulee vastata lasten ikätasoa sekä mielenkiinnon kohteita. Askartelutarvikkeiden tulisi olla lapsen vapaasti saatavilla, jotta vapaan leikin aikana mahdollistuisi omaehtoinen käden taidon harjoittaminen. Vapaata leikkiä sekä ohjattua toimintaa tulisi mahtua kerhopäivän sisälle. Ohjatun toiminnan avulla lapsi harjoittelee odottamaan vuoroaan, kuuntelemaan ohjeita sekä noudattamaan niitä. Pienryhmiin jakaminen tukee lapsen osallisuutta ja häntä pystytään tukemaan yksilöllisemmin esimerkiksi silloin, kun leikin käynnistymiseen tarvitaan aikuisen apua.

Yleistä pohdintaa herätti kysymys siitä, mahdollistuuko kerhopäivän aikana pitkäkestoinen leikki vai toteutuuko kerhopäivä hetkistä, jotka mahdollisesti katkaisevat lapsen leikin. Vasukahvilassa tultiin tulokseen, että pitkäkestoisen leikin toteutumisen esteenä on ainoastaan se, ettei ryhmän aikuinen mahdollista sitä. Esimerkiksi pitkäkestoinen leikki ei toteudu, koska päivään on suunniteltu paljon muuta ohjelmaa ja leikille ei ole tilaa tai leikki keskeytyy, koska on kotiinlähdön aika.

7.8 Oppimisen alueen ja toiminnan suunnittelu Vasukahvila

Kuudes vasukahvila oli kokopäiväinen, koska se tuki laajan aihepiirin käsittelyä. Vasukahvilaan osallistui päiväkerhoa pitävät varhaiskasvattajat, johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja sekä opinnäytetyötä tekevät, eli paikalla oli 12 varhaiskasvatuksen tiimiin kuuluvaa. Kävimme läpi Oppimisen alueet ja toiminnan suunnittelu ja toteutus Varhaiskasvatussuunnitelman 2022 ja Vasu kirkossa -materiaalien pohjalta. Pohdimme yhteisesti, mitä ne tarkoittavat seurakunnan päiväkerhossa. Yhteisen teoriaosuuden ja keskustelun jälkeen varhaiskasvattajat pohtivat työpareittain omaa kerhopistettään sekä kerhopisteessä olevia tämänhetkisiä kerholaisia. Millaisesta tuesta kerholaiset yhdessä tai joku yksittäinen lapsi hyötyisi? Olimme keränneet yhteiseen tiedostoon erilaisia sivustoja, joihin he kävivät tutustumassa ja etsimässä apua heillä oleviin haasteisiin.

Useimmat kerhopisteissä olevat haasteet keskittyivät siirtymätilanteisiin, tilaratkaisuihin tai yksittäisen lapsen tuen tarpeeseen. Vasukahvilan ajatuksena oli tarjota yhteistä keskustelutukea, mikäli työntekijät olivat havainneet haasteita tai ajattelivat esimerkiksi lapsien hyötyvän siirtymätilanteiden muuttamisesta. Vasukahvilassa oli myös mahdollisuus konkreettiseen apuun, esimerkiksi tukea kuvalisten ohjeiden tekemiseen puheen tueksi tai siirtymätilanteisiin. Kävimme aamupäivän loppuun lävitse, mitä ajatuksia ja huomioita oli lastenohjaajilla herännyt omista kerhopisteistään. Kukin työpari myös kertoi, mitä he työstävät iltapäivän aikana ja voimmeko me olla heille avuksi esimerkiksi opastamassa, miten Papu-Net toimii. Iltapäivän aikana työparit saivat koota itselleen materiaalia sekä esitellä muille millaisia muutoksia aikoivat tehdä omaan toimintaansa. Jotkut

varhaiskasvattajista saivat mietittyä konkreettisia ratkaisuja, joita aikoivat kokeilla kerhopisteissään. Tämänkaltaisia ratkaisuja olivat muun muassa, että lähdetään ulos kahdessa osassa tai kerhopäivä aloitetaan ulkoilulla. Kysyimme myös, millaista tukea varhaiskasvattajat toivoivat varhaiskasvatuksen ohjaajilta, mutta tähän kysymykseen ei tullut yhtään vastausta.

Kuudennessa vasukahvilassa keskustelimme myös siitä, mitä pitää ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa. Olemme pohtineet tätä asiaa useammassa vasupajassa ja nyt palautimme mieliimme mitä olimme aiemmilla kerroilla asiasta puhuneet. Toiminnan suunnittelussa tulee ottaa huomioon muun muassa tilat, lasten ikäjakauma, lasten ja perheiden toiveet ja mielenkiinnot kohteet, oppimisympäristö sekä miten suunniteltu toiminta tukee lapsen oppimista. Toiminnan tulee olla myös pedagogisesti perusteltua.

7.9 Pedagoginen johtaminen ja arviointi Vasukahvila

Viimeisen, seitsemännen vasukahvilan aiheena oli Pedagoginen johtaminen ja arviointi ja mukana siinä olivat suomenkielisen varhaiskasvatuksen johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja, ruotsinkielisen työn aluekappalainen sekä opinnäyte-työtä tekevät. Kaikki osallistujat olivat ennakkoon tutustuneet kirkon vasussa ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 esitettyihin ajatuksiin, mitä on varhaiskasvatuksen pedagoginen johtaminen.

Vasukahvilassa keskustelimme yhteisten käytänteiden sopimisesta samassa seurakunnassa työskentelevien varhaiskasvattajien kesken. Pidimme kaikki tärkeänä, että päälinjat esimerkiksi päiväkerhon hinta ja kerhokausi olisivat samantaisia. Mietimme myös käytännön toimenpiteitä, miten olisi mahdollista tukea päiväkerhoa pitävien lastenohjaajien jaksamista sekä koko tiimin jaksamista. Miten alueellisia erityisyyksiä voidaan tukea vai voidaanko? Millaista pedagogista johtamista seurakunnan toiminta tarvitsee, kun toiminta lähtökohtaisesti on tunnustuksellista?

Yhteisiksi toimintatavoiksi saimme sovittua: Ennakointi ja asioiden valmistelu esimiestasolla ennekuin asioita viedään eteenpäin varhaiskasvatuksen tiimissä. Palautekyselyitä säännöllisemmin ja niiden tulokset nähtävillä esimerkiksi nettisivulla, koska se tuo toimintaan läpinäkyvyyttä. Vuoden 2023 kysely ajoitetaan maaliskuulle. Säännölliset palaverit päiväkerhoa pitävien kanssa. Esihenkilöt tavattavissa säännöllisesti esimerkiksi 1krt/kk, joka kuukauden ensimmäisenä perjantai klo 12–14 Lindkullan toimitiloissa. Kerhon lopettavien lasten huoltajille lähetetään sähköinen loppukysely. Kirkkovaltuuston ja -neuvoston jäsenille sekä seurakunnan johtoryhmälle enemmän tietoa varhaiskasvatuksen toiminnasta. Arvopohjakeskustelut varhaiskasvatuksen työparien kesken. Yhteiset arvot työntoiminnassa ja ne ohjaavat toimintaa.

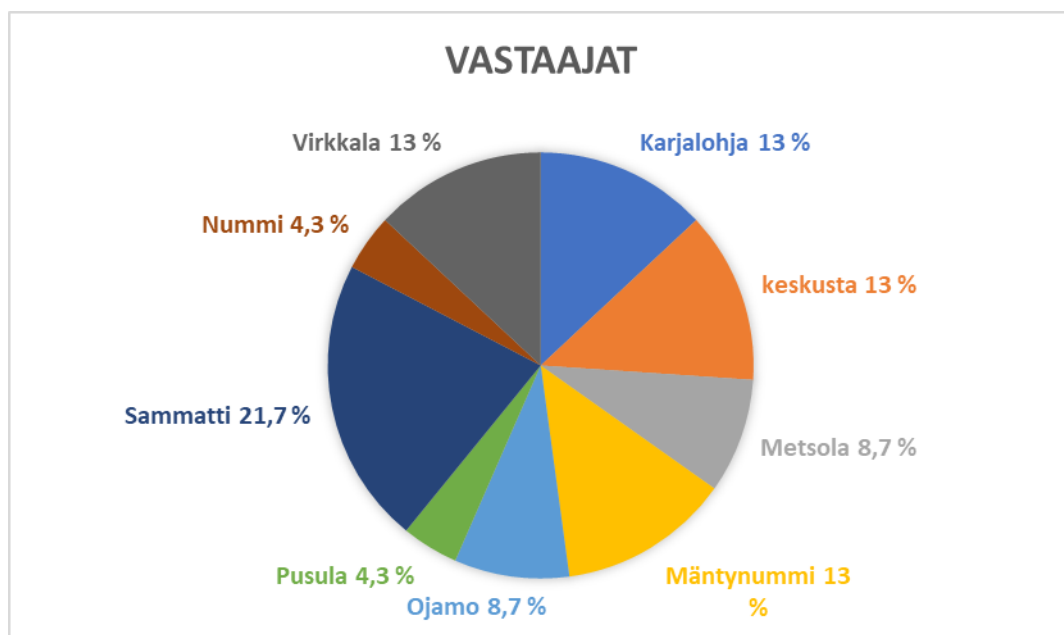
Yhteisesti sovittujen toimintatapojen lisäksi vasukahvilassa keskusteltiin ja pohdittiin seuraavia asioita: Miten seurakunnan varhaiskasvatus eroaa kunnallisesta varhaiskasvatuksesta? Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa lapsiryhmässä toimii aina myös varhaiskasvatuksen opettaja. Seurakunnan päiväkerhoryhmissä lastenohjaajat suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa itsenäisesti. Miten ja millä tavoin pedagogisen johtajuuden tulisi näkyä päiväkerhoissa? Voisiko päiväkerho olla maksutonta? Kirkkoneuvosto on linjannut päiväkerhojen maksut, joten maksuttomuudesta pitää keskustella päättäjien kanssa. Kerhokarttapohja valmiiksi jo ennen kerhoon ilmoittautumista, jotta tiedetään etukäteen mitä on mahdollista tarjota olemassa olevalla työresurssilla. Lastenohjaajilla myös mahdollisuus vaikuttaa enemmän kerhopäivään, missä on huomioitava, miten halutut muutokset vaikuttavat muiden kerhoryhmien kerhokarttoihin.

7.10 Kysely huoltajille kehittämistyön tukena

Syksyn 2022 aikana toteutimme verkkokyselyn päiväkerholaisten huoltajille Webropol-työkalun avulla (LIITE 3). Kyselyllä kartoitimme huoltajien ajatuksia ja toiveita seurakunnan varhaiskasvatuksesta. Laadimme kysymykset yhteistyössä seurakunnan johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa. Kysymysten sisältöön vaikutti vastausten hyödynnettävyys kehittämistyössä. Toteutimme kyselyn pääosin kvantitatiivisesti strukturoiduilla kysymyksillä, joissa oli valmiit

vastausvaihtoehdot. Osa kysymyksistä oli avoimia, joihin vastaaja sai itse pohtia vastauksen.

Huoltajien Webropol-kyselyyn vastasi 23 huoltajaa ja vastauksia tuli kaikista yhdeksästä kerhopisteestä. Kerhopisteitä on 10, mutta kyselyssä Nummi ja Saukkola on yhdistettynä, koska kerholaiset ovat osittain samoja. Nummella kerhossa olevat käyvät kolmannen kerhokerran Saukkolassa ja lisäksi Saukkolassa käyvät kerhoa ne lapset, joiden vanhemmilla ei ole kuljetusmahdollisuutta Nummen kirkolle, Saukkola on siis osa Nummea. Alueseudakuntia ovat Nummi, Sammatti, Pusula ja Karjalohja, Webropol-kyselyn vastauksista 43,3 prosenttia tuli alueseudakunnista. Kantaseudakunnan kerhopisteitä ovat keskusta, Metsola, Mäntynummi, Ojamo sekä Virkkala. Webropol-kyselyyn vastauksista 56,7 prosenttia tuli kantaseudakunnasta. Vastausprosentteista voidaan todeta, että kantaseudakunnan osalta kyselyyn vastasi 13,4 prosenttia enemmän huoltajia kuin alueseudakunnan osalta.

Kuvio 1. Webropol-kyselyn vastausprosentit kerhopisteittäin.

Webropol-kyselyyn vastanneista 83 % tiesi, mitä heidän lapsensa päiväkerhopäivä pitää sisällään, kun puolestaan 17 % vastaajista ei tiennyt mitä heidän lapsensa kerhopäivä pitää sisällään. Avointen kysymysten osiossa nousi selkeästi esille se, että tiedottamista huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä voisi parantaa.

Esitimme vastaajille kysymyksen, mitkä asiat vaikuttivat siihen, että valitsitte lapsellenne seurakunnan varhaiskasvatuksen. Vastauksista nousivat muun muassa sanat paikka, aika, hinta, arvot, ryhmäkoon pienuus, ohjattu toiminta sekä varhaiskasvatuksen laadukkuus. Huoltajilta kysyttiin myös, mitä he haluaisivat, että lapsen kerhopäivä sisältäisi. Kaikki vastaajat toivoivat päivän pitävän sisällään leikkiä, yli puolet vastaajista toivoi, että kerhopäivän aikana ulkoitaisiin. Lisäksi toivottiin muun muassa laulamista. Pysyimme huoltajia kertomaan asteikolla 1–10, ovatko he tyytyväisiä päiväkerhon toimintaan. Vastausten keskiarvo oli 8.7.

7.11 Lapset kehittäjinä haastattelun kautta

Päiväkerholaisten haastattelujen tarkoituksena oli saada tietoa siitä, mitä he toivoivat päiväkerhossa tehtävän sekä selvittää heidän mielenkiinnon kohteitaan. Haastattelijana oli toinen kehittämistyön tekijöistä. Valikoimme kymmenestä kerhopisteestä kolme kerhopistettä, joissa toteutimme haastattelut. Näissä kolmessa kerhopisteessä oli yhteensä viisi kerhoryhmää, joita haastattelimme.

Kerhopistevalintoihin vaikutti se, että haastateltavia olisi tasapuolisesti sekä kanta- että alue seurakunnista. Lisäksi valintoihin vaikutti se, että haastattelija oli käynyt päiväkerhoryhmässä aiemmin, joten hän ei ollut lapsille täysin vieras. Haastattelut tehtiin kerhopisteissä kerhopäivän aikana, siten että haastattelija oli ryhmässä paikalla jo ryhmä alkaessa ja otti osaa lasten vapaaseen leikkiin. Haastattelutiloiksi valittiin päiväkerhon käytössä oleva tila, jossa oli koko haastattelun ajan ovi auki tilaan, jossa muut lapset leikkivät ja tutut aikuiset olivat lähellä. Tämä mahdollistui kaikissa paikoissa, joissa lasten haastatteluja tehtiin. Kahden lapsen haastattelu toteutettiin ryhmätilassa, jossa muut lapset leikkivät sivummalla. Tällä haluttiin varmistaa, että haastateltavalla on turvallinen olo haastattelun ajan.

Haastateltavien lasten huoltajilta oli pyydetty kirjallinen lupa haastattelulle reppupostina (LIITE 4). Niiltä lapsilta, joiden vanhemmilta oli saatu lupa haastattelulle, kysyttiin vielä ennen haastattelun alkua, haluaako lapsi, että häntä haastatellaan. Lisäksi hänelle kerrottiin, miksi häntä haastatellaan ja mihin haastattelusta saatua tietoa käytetään. Varsinaisella haastattelupisteellä oli muovailuvahaa,

värityskuvia, piirustuspaperia sekä puuvärejä. Suurin osa lapsista halusi tehdä jotakin käsillään haastattelun aikana, osa myös piirsi lempipuuhiaan kerhosta. Lasten haastatteluissa käytettiin tarvittaessa Papunetin kuvia apuna. Kuvakommunikaation avulla ei pystytty saamaan vastauksia kaikkiin esittämiimme kysymyksiin (LIITE 5), mutta kuvien avulla lapset kykenivät vastaamaan esimerkiksi kysymykseen, mitä tykkäät tehdä kerhossa, haastateltava näytti kuvaa ja sanoi ”kiikkaa”. Tämän jälkeen haastattelija kysyi lapselta, että tykkäätkö keinua kerhossa. Lapsen nyökätessä tai käyttäessä yksittäisiä sanoja, voitiin kirjata, että keinuminen oli lapselle mielekästä tekemistä kerhossa. Kuvakommunikaatioita käytettiin apuna viiden lapsen haastattelussa. Yhteensä haastateltavia oli 31 ja he olivat iältään 2–5-vuotiaita. Haastattelutilanteen loppuksi lapset saivat valita kiitokseksi itselleen mieleisimmän heijastimen. Kun kaikki lapset oli haastateltu ne lapset, jotka eivät osallistuneet haastatteluun, saivat myös valita itselleen mieleisen heijastimen.

Osa haastateltavista lapsista piirsi haastattelijalle kuvan lempipuuhastaan kerhossa. Kuvia käytimme Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelman tekemisessä hyväksi, jotta myös lapsen osallisuus tulisi näkyviin ihan konkreettisesti. Seuraava kuva kertoo metsäretkestä, jonka kerholaiset tekivät elokuussa 2022. Retki tehtiin sateen jälkeen ja kuten kuvasta voi nähdä, aurinko paistaa ja samanaikaisesti taivaalla on sateenkaari. Haastateltavan mukaan retkellä olleille oli kerrottu, miten sateenkaari syntyy sateen jälkeen ja myös siitä, että sateenkaari on taivaalla merkinä liitosta Jumalan kanssa.

Kuva 4. Päiväkerhon metsäretki

Haastatteluissa, lapset kertoivat, että kerhossa on muun muassa kiva leikkiä, askarrella, kuunnella satuja sekä tehdä metsäretkiä. Esikouluikäisten lasten haastatteluista nousi selkeästi esille kerhoryhmän aikuisten merkitys. Heidän mielestään on mukavaa, kun joku kuuntelee, ottaa syliin sekä auttaa. He kokivat myös mielekkääksi sen, että kerhon aikuiset antoivat heidän auttaa erilaisissa askareissa, kuten esimerkiksi astioiden keräämisessä ja pihan haravoinnissa.

Keräsimme sanapilveen lasten haastattelujen pohjalta sanat, joita he tykkäävät kerhossa tehdä. Kirjainten suuruus kuvaa sitä, kuinka usein sana on esiintynyt lasten haastatteluissa. Isoin sana piirtää, on esiintynyt useimmiten vastauksissa

Kuva 5. Lasten mieluinen tekeminen kerhopäivän aikana

Lapsien oli helppoa kertoa konkreettisia asioita, joista he pitävät ja joista he eivät pidä. Kyselyissä nousi esille vanhempien vastaajien osalta se, että he eivät pidä siitä, jos aikuinen aina määrää. Varsinkin silloin määrääminen tuntui kurjalta, jos leikki jäi kesken jonkin toisen toiminnan alkaessa. Aikuisten apu koettiin tärkeäksi varsinkin silloin, jos joku kiusaa ja asiaa ei pystytä selvittämään lasten kesken

7.12 Varhaiskasvatussuunnitelman koostaminen

Toteutimme varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin syksyllä 2022 ennalta suunnittelemalemallamme tavalla. Tammi-helmikuussa 2023 koostimme kehittämistyön teoreettiset lähtökohdat ja varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin kuvaukset. Tammikuun alussa aloitimme haastatteluilla, kyselyllä ja varhaiskasvatuksen

vasukahviloilla kerätyn aineiston läpikäymisen johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa. Hän oli mukana vasukahviloiden suunnittelussa, vasukahviloissa ja linjasi käytettävät menetelmät sekä aiheet. Purimme dokumentoinnit yhdessä hänen kanssaan, ja hän määritteli, mitä ja millaisia asioita nostetaan esille seurakunnan omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Jo ennen varsinaisen Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelman työstämistä me opinnäytetyön tekijät kävimme johtavan varhaiskasvatuksen ohjaajan kanssa lävitse kehitettävän varhaiskasvatussuunnitelman ulkonäön, rakenteen, sisällön ja pituuden. Toimimme kirjoittaessamme meille annettujen sääntöjen ja ohjeiden mukaisesti. Saimme valmiina varhaiskasvatussuunnitelmaan tulevat otsikot, joiden alle keräsimme tiiviisti ilmaistuna oleellisen asian. Saimme käyttöömmä tietyn sivumäärän, myös fonttikoko ja kirjasinkoko määriteltiin valmiiksi. Johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja rajasi sivumäärää, jotta varhaiskasvatussuunnitelma olisi helppolukuinen ja mahdollista tulostaa vihkotaittona. Fontiksi sovimme Martin, joka on nimetty Martti Lutherin mukaan ja on seurakuntien virallinen fontti. Lisäsimme lasten tekemiä piirustuksia, jotta lasten ääni tulisi näkyvimmin esille. Piirustukset myös lisäävät kiinnostavuutta. Varhaiskasvatussuunnitelma 2022 ja Vasu kirkossa -materiaalin lisäksi nostimme johtavan varhaiskasvatuksenohjaajan linjausten mukaisesti Lohjan seurakunnan omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan vanhemmilta, kerholaisilta ja varhaiskasvatustiimiltä saatuja ja kerättyjä tietoja (LIITE 6). Johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja hyväksyi tekemämme Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelman 15.2.2023.

8 LOHJAN SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelma on tiivis kuvaus runsaasta materiaalista, jota Lohjan seurakunnan päiväkerholaiset, heidän huoltajansa ja varhaiskasvatuksen henkilökunta ovat tuottaneet sekä varhaiskasvatusta ja kirkon työtä ohjaavat asiakirjat tarjoavat. Varhaiskasvatussuunnitelma koskee koko seurakunnan suomenkielistä varhaiskasvatusta, mutta suunnitelman pääpaino on päiväkerhotyössä.

Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan Lohjan seurakunnan toimintakulttuuri rakentuu kirkon kristillisistä arvoista, yhteiskunnan normeista sekä yhdessä sovitusta varhaiskasvattajien toimintatavoista. Päiväkerho järjestää pienryhmätyöskentelyä kerhoryhmän sisällä lasten ikätason ja kiinnostuksen mukaan. Toiminnan suunnittelussa työntekijät huomioivat lasten iän, ryhmän koon ja käytössä olevat tilat. Suunnitelma painottaa erityisesti lasten osallisuutta. Lapset ja perheet otetaan mukaan suunnittelemaan varhaiskasvatuksen toimintaa. Lasten toiveita kuunnellaan, huomioidaan ja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti, ja se on pedagogisesti perusteltua. Lasten leikkiä havainnoidaan ja havainnoinnin perusteella suunnitellaan ja toteutetaan toimintaa. Lapsille ja perheille tehdään kyselyitä säännöllisin väliajoin ja saatujen palautteiden perusteella toimintaa arvioidaan ja kehitetään. Varhaiskasvatuksen tiimi arvioi omaa toimintaansa säännöllisesti. Pedagogista johtamista toteutetaan dialogissa varhaiskasvatuksen tiimin kanssa. Yhteistyötä tehdään varhaiskasvatuksen tiimin sisällä, koko seurakunnan tasolla kuin myös muiden toimijoiden kanssa. Katsomuskasvatussyhteistyötä tehdään paikallisten kasvatussyksiköiden sekä perhepäivähoitajien kanssa.

Elokuussa 2023 varhaiskasvatussuunnitelma julkaistaan virallisesti Lohjan seurakunnan juhliessa 700-vuotisjuhlaansa. Lohjan seurakunnan suomenkielisen varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavaksi asiakirjaksi varhaiskasvatussuunnitelma tulee syksyn 2023 päiväkerhotoiminnan alkaessa. Varhaiskasvatussuunnitelma annetaan jokaiselle päiväkerholaisen huoltajalle ja se on tulevasta syksystä alkaen luettavissa myös Lohjan seurakunnan nettisivuilta.

9 EETTISET NÄKÖKOHDAT, RISKIEN ENNAKOINTI JA LUOTETTAVUUS

Perehdyimme Diakin eettisiin ohjeistuksiin, jotka liittyvät opinnäytetyöhön, tutkimuseetiikkaan sekä tutkimus ja kehittämistyön luotettavuuteen yleisellä tasolla. Hyödynsimme työssämme Diakin Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opasta 2.0 (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a.-a). Pidimme erityisen tärkeinä Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arenen laatimia Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettisiä suosituksia (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene, 9.1.2020). Opinnäytetyön tekijäosapuolten, työelämäyhteistyötahon ja ohjaajan on tärkeää laatia opinnäytetyösopimus, jossa sovitaan keskeisistä pelisäännöistä, kuten aiheesta ja aikataulusta, ohjauksesta, vastuusta ja vastuunrajoituksista. Pyysimme Lohjan seurakunnan kirkkoherralta kirjallisen tutkimusluvan ennen työn, haastattelujen tai muun toiminnan aloittamista.

Vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta on aina ensi sijassa tutkijalla, mutta osin myös ohjaajilla ja korkeakoulun johdolla. Tutkimuksen teon periaatteet rehellisyys, huolellisuus, avoimuus ja muiden tutkijoiden työn kunnioittaminen ovat tärkeitä myös opinnäytetyötä tehtäessä. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene, 9.1.2020.) Opinnäytetyön eettisten ohjeiden opiskelijan muistilistaan on koottu asioita, jotka ovat tärkeää huomioida. Ensimmäisenä näistä mainitaan oman esteellisyyden selvittäminen. Esteellisyydellä tarkoitetaan sitä, että henkilö on käsiteltävään asiaan, asianosaisiin tai asiassa tehtävän ratkaisun vaikutuspiiriin kuuluviin henkilöihin suhteessa, joka saattaa vaarantaa hänen puolueettomuutensa. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene, 9.1.2020.) Toinen opinnäytetyön tekijöistä työskentelee Lohjan suomenkielisen seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Erityisesti tämän osalta, kuten toki muutenkin, on pyrittävä huomioimaan, etteivät omat mahdolliset ennakoasenteet ja -odotukset pääse liikaa ohjaamaan prosessia ja vaikuttamaan esimerkiksi kysymyksen asettelua johdattelevasti tai vastausten tulkintaan.

Arvioimme etukäteen varhaiskasvatussuunnitelman kehittämisprosessiin liittyviä riskejä, jotta voimme ehkäistä niiden toteutumista. Riskejä olivat muun muassa se, että opinnäytetyötä tekevät eivät pysty olemaan objektiivisia niin haastattelun,

kyselyn kuin keskusteluun liittyvien kysymysten laadinnassa ja esittämisessä vaan omat asenteemme ja uskomuksemme vaikuttavat lopputulokseen. Myös varhaiskasvatuksen työntekijöillä voi olla ennakoasenteita varhaiskasvatussuunnitelmaa tai prosessia kohtaan, mikä voi vääristää saatuja havaintoja ja tuloksia. Kyselyillä saamamme tulokset voivat myös antaa vääriä mielikuvia, mikäli vastanneiden määrä jää vähäiseksi. Riskiksi voi muodostua myös se, että emme kykene rajaamaan aihetta ja aihepiiriä kasvaa liian laajaksi, jotta sitä voidaan hallita olennaisen esilletuomiseksi. Liian tiukaksi suunniteltu aikataulu ja aikataulusta kiinnipitämättömyys voivat johtaa siihen, ettei työ valmistu suunnitellusti.

Riskejä minimoimme siten, että vältimme johdattelevia kysymyksiä ja pidimme oman mielipiteemme poissa yleisestä tietoisuudesta. Teimme huoltajien kyselyt ja päiväkerhohaastattelut anonyymisti ja asetimme kysymykset niin, ettei niistä näe valmiiksi, mitä toivomme vastauksiksi. Avoin keskusteluyhteys työnantajatahoon ja johtavan varhaiskasvatuksenohjaajan kanssa yhdessä laaditut kysymykset rajasivat sopivasti aiheitamme. Olimme jo suunnitteluvaiheessa tehneet aiheen rajausta, jotta materiaali ja aihe pysyy hallinnassamme. Päätimme esimerkiksi teoriapohjassa pitäytyä varhaiskasvatukseen liittyvässä keskeisessä materiaalissa, ja painopiste oli valtakunnallisessa varhaiskasvatuksen perusteissa ja kirkon keskeisissä asiakirjoissa, vaikka alalta on tehty paljon mielenkiintoista tutkimusta.

Luotettavuuden arviointia voidaan tarkastella kvalitatiivisten menetelmien, kvantitatiivisten menetelmien ja kehittämistyön luotettavuuden arvioinnin näkökulmista (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.a.-c). Koska opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen ja osallistava, voimme arvioida esimerkiksi sitä, onko menetelmäksi valittu kahvilatyöskentely Lohjan seurakunnan suomenkielisen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan pohjana tarkoituksen mukainen, ja miten osallistajat ovat olleet prosessissa mukana. Lisäksi on arvioitava osana kahvilatoimintaa tapahtuneen kehittämistyön ja siihen pohjautuvan varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan vaikutuksia ja käyttökelpoisuutta.

Luotettavuuden lisäämiseksi pyrimme saamaan mukaan kahvilatoimintaan mahdollisimman laajasti ja valikoimatta niin Lohjan seurakunnan suomenkielisen

varhaiskasvatuksen työntekijöitä kuin vanhempia, joiden lapset osallistuvat toimintaan. Kehittämistyön pääpainoksi oli valittu päiväkerhotoiminta mutta halusimme huomioida myös perhetyön näkökulmaa, jonka takia vasukahviloissa oli mukana myös perhetyön työntekijöitä. Muun muassa edellä mainituilla keinoilla ja perehtymällä asiaa käsitteleviin ohjeistuksiin, pyrimme varmistamaan opinnäytetyömme eettisyyden ja luotettavuuden.

10 POHDINTA

Opinnäytetyömme tarkoitus oli tuottaa Lohjan seurakunnan suomenkieliselle varhaiskasvatukselle varhaiskasvatussuunnitelma toimintaa ohjaavaksi asiakirjaksi. Yhteiskehittämisprosessi varhaiskasvatustiimin, päiväkerholaisten sekä heidän huoltajiensa kanssa vasukahviloineen kesti puoli vuotta. Prosessin avulla työntekijöiden sitoutumisella varhaiskasvatussuunnitelman käyttöön ja sen mukaisesti toimimiseen on mahdollisuus kasvaa. Prosessin aikana oman työn reflektointi, tarjolla ollut vertaistuki, uuden oppiminen sekä erilaisten näkemysten ja työtapojen esille tuominen auttoivat työntekijöitä hahmottamaan omaa tapaansa työskennellä ja toimia. Prosessi oli tärkeä myös meille opinnäytetyötä tekeville.

Tutustuimme useaan eri seurakunnan varhaiskasvatusta ohjaavaan asiakirjaan, eri kuntien varhaiskasvatussuunnitelmiin ja valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, joka päivitettiin opinnäytetyömme kirjoittamisen aikana. Myös evankelis-luterilaisella kirkolla on varhaiskasvatuksen ohjaamiseen sekä laadun arviointiin soveltuvia asiakirjoja, kuten Kirkkohallituksen laatimat asiakirjat. Lisäksi kirkon tutkimus- ja koulutusyksikkö tekee erilaisia katsauksia, selontekoja sekä tutkimuksia, joita käytimme hyödyksi tätä opinnäytetyötä laatiessamme.

Erilaisten toiminnallisten menetelmien käyttö varhaiskasvatustiimin vasukahviloissa auttoi sekä edelleen auttaa meitä ja varhaiskasvatustiimiä katsomaan asioita useista eri näkökulmista nyt ja tulevaisuudessa. Reflektiivinen yhdessä pohdinta, miksi joitakin asioita tehdään niin kuin niitä tehdään, auttaa muuttamaan

omaa toimintamallia enemmän työntekijäjohtoisesta toiminnasta osallistavaan toimintaan. Vastaavanlaisia yhteiskehittämiseen liittyviä prosesseja varhaiskasvatuksessa ei ole tehty aiemmin ja pidämme tärkeänä, että yhteisistä arvokeskusteluja käytäisiin säännöllisesti. Yhtä tärkeänä pidämme keskusteluja, joissa sovietaan yhteisistä säännöistä ja toimintamalleista, joilla varmistetaan laadukas varhaiskasvatus kerhopisteestä riippumatta. Varhaiskasvatuksen vasukahvilat onnistuivat todella hyvin ja varhaiskasvatuksen tiimi oli motivoitunut ja sitoutunut yhteiseen kehittämiseen ja sitä seuranneeseen prosessiin. Heidän motivaationsa ja sitoutuminen auttoivat meitä merkittävästi tavoitteiden saavuttamisessa.

Seurakunnissa on mielestämme pitkät perinteet siitä, että työntekijät tarjoavat toimintaan mukaan tuleville valmiin sabluunan mukaista toimintaa ja seurakuntalaisilla ei ole kovinkaan paljoa vaikutusmahdollisuutta toiminnan sisältöön. Toisaalta on varmasti myös seurakuntalaisia, jotka haluavat tulla esimerkiksi tapahtumiin niin, että tulevat sinne vieraiksi. Seurakuntalaisilla tulisi kuitenkin olla mahdollisuus valita, onko hän aktiivinen vai passiivinen toimija seurakunnassaan. Toisaalta Lohjan seurakunnan toiminnassa ei kysytä kuuluuko toimintaan mukaan tulija kirkkoon vai ei, vaan kaikki ovat tervetulleita.

Huoltajille suunnattuun vasukahvilaan osallistui ainoastaan kahden kerholaisen huoltajat. Pohdimme heidän kanssaan yhdessä, miksi osallistujia oli niin vähän. Toisaalta kävimme paikalla olleiden huoltajien kanssa todella hyviä keskusteluja, miten perheiden jaksamista, osallisuutta voitaisiin tukea sekä miten toimintaamme voisi kehittää vastaamaan tämän päivän tarpeita. Ehkä huoltajien osallistumisesta kertoo se, että heille riittää, että seurakunta järjestää toimintaa, johon he voivat osallistua oman mielenkiinnon mukaisesti. Tai ehkä päivämäärä tai kellonaika ei ollut sopiva heidän perheensä aikataulun kanssa.

Päiväkerholaisille suunnatun haastattelun ansioista saimme kartoitettua mitä lapset toivovat päiväkerholta ja mitä he tykkäävät siellä tehdä. Toisaalta saimme tietoa myös, mikä ei ole kerhossa ollut kivaa. Kiusaaminen nousi esille muutamissa vastauksissa esille, kun haastateltava kertoi, mikä kerhossa ei ole ollut kivaa. Kiusaamisen noustessa esille haastattelutilanteessa, lapsilta kysyttiin, kerroivatko he asiasta päiväkerhoryhmän aikuiselle. Aikuiselle oli kerrottu ja asia oli

selvitetty aikuisen avulla. Tämä mielestämme kertoo siitä, että kaikkia kohdellaan tasa-arvoisesti, kunnioittaen sekä kuunnellen.

Valmistunut varhaiskasvatussuunnitelma palvelee yhtä lailla työntekijöitä kuin seurakuntalaisiakin. Siitä voi tarkastella muun muassa toimintatapoja ja arvoja, joihin varhaiskasvatus toiminnassaan on sitoutunut. Se toimii tavallaan seurakunnan varhaiskasvatuksen toiminnan laatukäsikirjana. Pääpainona varhaiskasvatussuunnitelmassa on päiväkerho, mutta se ohjaa kuitenkin koko varhaiskasvatuksen toimintaa. Kirkon varhaiskasvatus on pääsääntöisesti tunnustuksellista toimintaa, mutta on kuitenkin hyvä muistaa, että seurakunta järjestää myös niin sanottua ”matalan kynnyksen” toimintaa. Tästä esimerkkinä mainittakoon Arki toimimaan perhekäynnit, jossa kirkon tunnustuksellisuus ei välttämättä näy millään lailla. Työtä kuitenkin tehdään seurakunnan oman varhaiskasvatussuunnitelman arvojen mukaisesti.

Kristillinen ihmiskäsitys erottaa kirkossa tehtävän varhaiskasvatuksen kuntatasolla tehdystä varhaiskasvatuksesta. Pidämme tärkeänä, että seurakuntien toiminnassa, varsinkin päiväkerhoissa näkyy sen ominaispiirteenä oleva tunnustuksellisuus. Yhteiskunnan muuttuessa kirkon on kyettävä jollakin tasolla vastamaan yhteiskunnan muutospaineeseen. Lapsella on oikeus tutustua kristillisiin arvoihin sekä traditioihin. Tutkimukset osoittavat, että nuorten ihmisten kirkkoyhteys on vähenemässä ja sen vuoksi seurakuntien tekemän kristillisen kasvatuksen merkitys kasvaa entisestään.

Lohjan seurakunnan kokonaispanos on ollut merkittävässä roolissa opinnäytetyön valmistumisessa. Olemme voineet hyödyntää seurakunnan tiloja, tiedotuskanavia, varhaiskasvatuksen budjettia sekä henkilöstöresursseja. Se on auttanut meitä saavuttamaan opinnäytetyömme tavoitteet. Olemme mielestämme onnistuneet meille asetetuissa tavoitteissa, koska olemme saaneet valmiiksi yhteiskennittämällä toteutetun varhaiskasvatussuunnitelman. Sen sisältöön on vaikuttanut jokainen vasukahvilaan osallistunut, haastatellut lapset sekä ne huoltajat, jotka osallistuivat vasukahvilaan tai Webropol-työkalulla tehtyyn kyselyyn.

Opinnäytetyön tekeminen lisäsi merkittävästi ymmärrystämme siitä, että kirkon varhaiskasvatus on ollut pidemmän aikaa jatkuvan muutoksen alla ja on sitä varmasti myös tulevaisuudessa. Yhteiskunnan muutokset, kuten esimerkiksi syntyvyyden väheneminen, kirkosta eroaminen ja kaksivuotinen esikoulukokeilu luovat paineita seurakuntien varhaiskasvatukselle. Mitä sellaista kirkko voi tarjota lapsille ja perheille, jota muu yhteiskunta ei voi tarjota. Ihmisten tasa-arvoinen kunnioittaminen sai myös uudenlaisen merkityksen. Myös kirkon sisällä asioista voidaan ajatella eri tavalla ja kuitenkin uskotaan samaan Jumalaan. Viittaamme edellä herätysliikkeisiin, jotka toimivat kirkon sisällä.

Ammatillinen osaaminen lisääntyi huomattavasti erilaisten varhaiskasvatukseen liittyvien käsitteiden kohdalla. Samoin lisääntyi ymmärrys siitä, kuinka paljon tarvitaan aikaa ja toimenpiteitä esimerkiksi toimintakulttuurin muutoksen aikaansaamiseen. Ymmärryksemme lisääntyi myös siinä, kuinka tärkeätä on, että työntekijä itse pääsee osallistumaan ja vaikuttamaan päätöksiin, jotka ohjaavat heidän omaa toimintaansa. Uusien toimintatapojen käyttöönotto, niihin sitoutuminen ja mielekkyys ovat huomattavasti korkeammat, kun on ollut itse mukana niitä tekemässä. Oman työn arviointi ja kehittäminen on jokaisen työntekijän velvollisuus, mutta myös koko tiimin velvollisuus. Ohjeisiin ja toimintatapoihin tulee voida palata sekä arvioida säännöllisin väliajoin, jotta toimintaa pystytään arvioimaan objektiivisesti.

Jatkotutkimuksen aiheena näkisimme sen, miten toimintaa ohjaava varhaiskasvatussuunnitelma on muuttanut Lohjan seurakunnan varhaiskasvatuksen toimintaa vai onko muuttanut. Tutkimus pitäisi ajoittaa muutaman vuoden päähän, jolloin varhaiskasvatussuunnitelma olisi ollut käytössä muutaman kerhokauden ja tulosten kerääminen olisi järkevämpää. Toimintakulttuurin muutoksille täytyy antaa aikaa, jotta ne voivat onnistuessaan toteutua. Meitä erityisesti kiinnostaa kysymykset, miten lapsia ja perheitä kutsutaan ja otetaan jatkossa mukaan toiminnan suunnitteluun. Olisi mielenkiintoista myös tietää, miten varhaiskasvatuksen laatua arvioidaan tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Ahtinen, P. (2014). *Workshopin fasilitointi*. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/71803/Ahtinen_Pilvi.pdf?sequence=1
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene. (2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. Arene. Saatavilla 22.2.2023 <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTI-KORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTI-SET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Geibler, C., Sonnleithner, T., Petritsch, M., & Walter-Laager, C. (16.2.2022). The influence of formal education, years of service and team meetings on the quality of interaction in Austrian centre-based settings for children under 3 years. [Tiivistelmä] *Journal of Early Childhood Education Research*, 11(1), 68–96. <https://journal.fi/jecer/article/view/114008/67204>
- Heiskanen, N., Juutinen, J., Alanko, A., & Vuorisalo, M. (6.2.2022). Children's participation and rights in early childhood education and care: Guest editorial. [Tiivistelmä] *Journal of Early Childhood Education Research*, 10(1), 1–5. <https://journal.fi/jecer/article/view/114147>
- Hietala, O., Kinnunen, S., Kauppila, R., & Karjalainen, J. (2018). *Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen työntekijöiden ja johdon näkökulmasta. Osallisuuden, oppimisen ja ammatillisen kasvun mahdollisuuksia*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen työntekijöiden ja johdon näkökulmasta : Osallisuuden, oppimisen ja ammatillisen kasvun mahdollisuuksia \(julkari.fi\)](https://www.julkari.fi/handle/10024/151111)
- Hoikkala, S. (2018). Lapsen haastattelu sijaishuollon valvontatoiminnassa. Teoksessa Tarja Pösö (toim.). *Lasten haastatteluja lastensuojelussa*. PS-Kustannus.
- Holopainen, O., Lyytikäinen, T., & Niskanen, H. (2018). Selvitettävä haastattelu. Teoksessa Tarja Pösö (toim.). *Lasten haastatteluja lastensuojelussa*. PS-Kustannus.

- Huomo, V. (2018). Osallistumisesta osallisuuteen – yksittäisistä käytännöistä kohti osallisuuden kulttuuria. Teoksessa Jarmo Kokkonen (toim.). *Kirkon kasvatus vuonna 2030. Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia. Kirkon tulevaisuusselonteko 2018*, 38–45. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 74. Saatavilla 17.2.2023. [Kirkon tulevaisuusselonteko 2018 by Kirkon kasvatus ja perheasiat - Issuu](#)
- Hytönen, M. (2020). *Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016–2019*. 134 Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisu. [Kirkon julkaisut \(evl.fi\)](#)
- Hyvärinen, S., & Pösö, T. (2018). Johdanto. Teoksessa Tarja Pösö (toim.). *Lasten haastatteluja lastensuojelussa*. PS-Kustannus.
- Höykinpuro, M., Sauramäki, S., & Välimaa, M. (2018.). Kuulumisia selvittelevä haastattelu. Teoksessa Tarja Pösö- (toim.). *Lasten haastatteluja lastensuojelussa*. PS-Kustannus.
- Inkinen, H. (2018). Epilogi- lasten ja nuorten kuuleminen heidän näkökulmastaan. Teoksessa Tarja Pösö (toim.). *Lasten haastatteluja lastensuojelussa*. PS-Kustannus.
- Innokylä. (i.a.). *Learning Café eli oppimiskahvila*. Saatavilla 10.8.2022 <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>
- Juusola, A., & Vehkaoja, S. (2018). Kohti muutosta – muutokseen motivoituminen yhteistyössä lapsen ja nuoren kanssa. Teoksessa Tarja Pösö (toim.). *Lasten haastatteluja lastensuojelussa*. PS-Kustannus.
- Keskitalo, E. (2020). Osallistavan tutkimuksen ja kehittämisen teoreettisia ja menetelmällisiä lähtökohtia. Teoksessa Jari Helminen (toim.). *Näkökulmia osallistavaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan*. Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-Toiminnan vuosikirja 5. Punamusta oy. Saatavilla 21.1.2023. <https://www.theseus.fi/handle/10024/333626>
- Kirkkohallitus. (2018). Kirkon kasvatus vuonna 2030. Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia. Teoksessa Jarmo Kokkonen (toim.) *Kirkon tulevaisuusselonteko 2018*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 74. Saatavilla 26.7.2022

https://issuu.com/kirkonkasvatus/docs/kirkon_tulevaisuussteko_2018_lo?e=11549239/65960028

Kirkkohallitus. (2021). *POLKU Vauvasta aikuiseksi seurakunnan yhteydessä*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 106. Kirkko ja toiminta. <https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4268/viewmode=infoview/qsr=polku>

Kirkkohallitus. (i.a.). *Seurakunta varhaiskasvatuksen, opetuksen ja oppilaitoksen kumppanina*. Saatavilla 13.8.2022 [Kumppanuuden korit ja Vasu2017 - evl.fi](https://www.evl.fi/vasu2017)

KJ 1055/1991. Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v. 1993. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>

Kostiainen, H., Määttä, A., Nieminen, A., & Perikangas, S. (2020). Yhteiskehittäminen hyvän elämän palveluiden muotoiluna. Teoksessa Jari Helminen (toim.). *Näkökulmia osallistavaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan*. Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-Toiminnan vuosikirja 5. Punamusta oy. Saatavilla 21.1.2023. <https://www.theseus.fi/handle/10024/333626>

L 1540/1993. Kirkkolaki 26.11.1993/1540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>

L 540/2018. Varhaiskasvatustalaki 13.7.2018/540. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Lattu, K., Kilpeläinen, A-E., & Innanen, T. (2020). Kirkon varhaiskasvatus ja kotien uskontokasvatus. Teoksessa J. Porkka, & M. Valtonen (toim.), *Kristillisen kasvatuksen barometri 2020* (s. 137–153). Kirkon tutkimuskeskus. <https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4231/viewmode=previewview>

Lohjan kaupunki. (2022). *Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022*. <https://peda.net/lohja/varhaiskasvatus/lkv>

Lohjan seurakunta. (i.a). *Info ja asiointi*. Saatavilla 8.8.2022 [Info ja asiointi - Lohjan seurakunta](https://www.lohjanseurakunta.fi/info-ja-asiointi)

Muukkonen, T., & Tulensalo, H. (2018). Tutustumalla lapsi tulee näkyväksi – pienen lapsen kokemusten kuuleminen lastensuojelussa.

- Teoksessa Tarja Pösö (toim.). *Lasten haastatteluja lastensuojelussa*. PS-Kustannus.
- Nivala, E. (6.2.2021). Osallisuuden vahvistaminen yksinäisyyden ehkäisemisenä varhaiskasvatuksessa. [Tiivistelmä] *Journal of Early Childhood Education Research*, 10(01), 139–165. <https://journal.fi/jecer/article/view/114149>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (5.10.2020). *Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu käynnistetään*. Saatavilla 12.3.2023 <https://okm.fi/-/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilu-kaynnistetaan>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a.). *Maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilu*. Saatavilla 13.2.2023 <https://okm.fi/maksuttoman-varhaiskasvatuksen-kokeilu>
- Opetushallitus. (18.2.2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Saatavilla 12.3.2023 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>
- Petäjä, H., & Ojell, R. (2018). Kirkon varhaiskasvatus lasta ja perhettä varten myös tulevaisuudessa. Teoksessa Jarmo Kokkonen (toim.). *Kirkon kasvatus vuonna 2030. Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia. Kirkon tulevaisuusselonteko 2018*, 38–45. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 74. Saatavilla 17.2.2023. [Kirkon tulevaisuusselonteko 2018 by Kirkon kasvatus ja perheasiat - Issuu](#)
- Rajala, A., & Lipponen, L. (6.1.2018). *Early Childhood Education and Care in Finland: Compassion in narrations of early childhood education student teachers*. [Tiivistelmä] HELDA, Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/321533>
- Saarenheimo, M., & Väisänen, E. (2023). Itä-Suomen yliopiston talouspalveluiden osallistaminen muutosprosessin läpiviemisessä. *Kuinka sitouttaa ja osallistaa henkilökunta muutokseen?* [Opinnäytetyö, Savonia ammattikorkeakoulu]. [Itä-Suomen yliopiston talouspalveluiden osallistaminen muutosprosessin läpiviemisessä: kuinka sitouttaa ja osallistaa henkilöstö muutokseen - Theseus](#)
- Sevon, E., Hautala, P., Hautakangas, M., Ranta, M., Merjovaara, O., Mustola, M., & Alasuutari M. (6.2.2021). Lasten osallisuuden jännitteet

- varhaiskasvatuksessa. [Tiivistelmä] *Journal of Early Childhood Education Research*, 10(1), 114–138. <https://journal.fi/jecer/article/view/114152/67351>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (2019). *Turvallinen seurakunta*. Saatavilla 30.5.2022. <https://evl.fi/documents/1327140/44385363/turvallinen-seurakunta-julkaisu.pdf>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (2022). *Jäsentilasto 1999–2022*. Kirkon tilastokeskus. <https://www.kirkontilastot.fi/viz.php?id=238>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-a.). *Varhaiskasvatus*. Saatavilla 13.8.2022 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/varhaiskasvatus>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-b.). *Strategiat. Kehittämissasiakirjat*. Saatavilla 8.8.2022 <https://evl.fi/plus/hallinto-ja-talous/strategiat>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-c.). *Vasu kirkossa*. Saatavilla 8.8.2022 <http://sivut.evl.fi/vasukirkossa/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-d.). *Siunauksen signaalit-kirkon tulevaisuudenselonteko 2022*. Saatavilla 10.3.2023 [Siunauksen signaalit - tulevaisuudenselonteko - evl.fi](https://evl.fi/signaalit-tulevaisuudenselonteko)
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. (i.a.-e). *Arvomme ovat usko, toivo ja rakkaus*. Saatavilla 22.3.2023 <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/kirkon-paalinjaukset-strategiat/kirkon-arvot>
- Surakka, J., & Porkka, J. Lasten ja nuorten osallisuus ja vaikuttajaryhmät. (2020). Teoksessa Porkka, J. (toim.), & Valtonen M. (toim.). *Innostava ja kohtaava kasvatus*. Kirkon kasvatuksen barometri 2020 Kirkon tutkimuksen verkkojulkaisu 65. [Kirkon julkaisut \(evl.fi\)](https://evl.fi/kirkon-julkaisut)
- Tahvanainen, I., & Kokkonen, J. (2021). Kehittyvä katsomuskasvatus ja kirkon monialainen yhteistyö. Teoksessa Saira Poulter (toim.). Martin Urbani (toim.). Marja Laine (toim.), & Arto Kallioniemi (toim.). *Lapsen kokoinen katsomuskasvatus*. Lasten keskus
- UNICEF, Lapsen oikeuksien sopimus. Saatavilla 15.1.2023. [Lapsen oikeuksien sopimus | UNICEF](https://evl.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus)
- Vasu kirkossa. (i.a) *Vasu kirkossa*. Saatavilla 30.5.2022 <https://issuu.com/kirkonkasvatus/docs/vasu-printti-taittoversio-final/2>

- Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukari-
nen, T., Parrila, S., & Sulonen, H. (2018). *Varhaiskasvatuksen laa-
dun arvioinnin perusteet ja suositukset*. KARVI Kansallinen koulu-
tuksen arviointikeskus. Julkaisut 24:2018 [KARVI Perusteet-ja-suo-
situkset web.pdf](#)
- Voutilainen, S. (2021). *Kaikki mukaan kehittämään. Näkökulmia kirkon varhais-
kasvatustoiminnan kehittämistoimintaan ja pedagogiseen kehittämi-
seen* [Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202104265911>
- Yleissopimus lapsen oikeuksista, 20.11.1989.
[https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sop-
steksti/1991/19910060/19910060_2](https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sop-
steksti/1991/19910060/19910060_2)
- Zanatta, F., & Long, S. (6.2.2021) Rights to the front Child Rights-based peda-
gogies in early childhood degress. [Tiivistelmä] *Journal of Early
Childhood Education Research*, 10(1), 139–165. [https://jour-
nal.fi/jecer/article/view/114153](https://jour-
nal.fi/jecer/article/view/114153)

LIITE 1 Tutkimuslupa

LOHJAN SEURAKUNTA
LOJO FÖRSAMLING

Viranhaltijapäätös
kirkkoherra

23.08.2022

80/2022 1 (2)

DLOH/174/04.01/2022

Tutkimusluvan myöntäminen

Päätöstyyppi	Tutkimus
Päätös	Annettu suostumus tutkimuslupa Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden opinnäytetyöhön Pinja Holmberg-Peimolalle ja Taina Mamialle. Alustavana aiheena: "Suunnitelma Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseksi."
Perustelut	<p>Taina Mamian ja Minttu Johanssonin kanssa käydyssä keskustelussa käytiin lävitse opiskelijoiden laatima 13.8. 2022 laadittu suunnitelma ja presentaatio. Suunnitelman tavoitteena on tuottaa oma suunnitelma Lohjan seurakunnan varhaiskasvatukselle. Suunnitelman dispositiosta ilmenevät lähtökohdat, toimintaympäristö, käydään varhaiskasvatuksen keskeiset käsitteet ja luodaan hankkeen aikana prosessinkuvaus.</p> <p>Tarkoituksena on tehdä mm päiväkerholaisille ikäkysely syksyn 2022 aikana. Käsikirjoitus on tarkoitus olla valmiina maaliskuussa ja julkaisuseminaari toukokuussa 2023.</p> <p>Tutkimus integroituu selkeästi aikaisemmin käytyyn kirkko 2020 opintoihin ja tuotekehittämiseen ja seurantalaitosten huomioimiseen toiminnan keskiönä. Samalla tutkimus hyödyttää niin opiskelijoita – eikä pelkästään opinnäytetyönä - kuin seurakuntaa.</p>
Peruste	KN ohjesääntö 4: 13 § 2. mom.
Lisätiedot	<p>Juhani Korte kirkkoherra</p> <p>juhani.korte@evl.fi</p> <p>Päätös on allekirjoitettu sähköisesti Domus-asianhallintajärjestelmässä.</p>
Tiedoksi	<p>Kirkkoneuvoston varapuheenjohtaja Opiskelijat Taina Mamia ja Pinja Holmberg-Peimola Johtava nuorisotyön ohjaaja Eeva Liesilinna Johtava varhaiskasvatuksen ohjaaja Minttu Johansson</p>

SÄHKÖISESTI ALLEKIRJOITETTU/ELEKTRONISK UNDERSKRIFT
Juhani Korte 23.08.2022

LIITE 2 Vanhempien kysymykset Vasukahvilassa

1. Mitä toivoisitte päiväkerholta? (perheenä, kerholaiselle)
2. Miten seurakunta voi tukea perhettänne?
3. Mitä toimintaa/tapahtumia seurakunta järjestää lapsille ja perheille?
4. Kehittämisehdotuksia varhaiskasvatukselle?

LIITE 3. Webropol-kyselyn kysymykset huoltajille

- Lapsenne kerhopiste.
- Mitkä asiat vaikuttivat siihen, että valitsitte lapsellenne seurakunnan varhaiskasvatuksen?
- Tiedättekö mitä lapsenne kerhopäivä pitää sisällään? Kyllä/Ei
- Toivoisin lapseni kerhopäivän sisältävän?
- Koetteko tärkeäksi, että pystyisitte vaikuttamaan lapsenne kerhopäivän sisältöön?
- Millä tavoin teidän mielestänne voisimme kehittää päiväkerhotoimintaamme?
- Olen tyytyväinen päiväkerhon toimintaan? Kyllä/Ei
- Sana on vapaa

LIITE 4. Haastattelulupa

Hei päiväkerholaisen huoltaja

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosionomi-varhaiskasvatuksen ohjaajiksi ja teemme opinnäytetyömme yhteistyössä Lohjan seurakunnan varhaiskasvatuksen kanssa. Työmme aiheena on oman varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen Lohjan seurakunnan suomenkieliseen varhaiskasvatukseen. Valmiin varhaiskasvatussuunnitelmamme pääpaino on päiväkerhossa ja se perustuu valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2022) sekä varhaiskasvatukseen (36/1973, 580/2015). Varhaiskasvatussuunnitelmaa työstäessämme haluamme saada näkyville, myös lasten ajatuksia ja näkökulmia tuodaan esille esimerkiksi piirustusten sekä ikätason mukaisen haastattelujen avulla. Lasten tekemiin tuotoksiin ei liitetä mitään tietoja tekijästä, vaan kaikkea materiaalia käsitellään anonyymisti. Käsittelemme saamiamme tuotoksia opinnäytetyössämme.

Lastanne voi haastatella, liittyen päiväkerhoon?

Kyllä___ Ei___

Lapsen tuotoksista voi olla kuvia varhaiskasvatussuunnitelmassa?

Kyllä___ Ei___

Kerholaisen nimi ja kerhopiste?

Paikkakunta ja päivämäärä

Huoltajan allekirjoitus

Jos teillä on jotakin kysyttävää kyselyn toteuttamistavasta, voitte olla meihin yhteydessä:

taina.mamia@student.diak.fi tai pinja.holmberg-peimonen@student.diak.fi

Yhteistyöterveisin Taina ja Pinja

LIITE 5. Lasten haastattelukysymykset

Kysymys 1

Millaisia asioita/leikkejä tykkäät tehdä kerhossa:

Kysymys 2

Mikä kerhossa on kivaa ja mikä ei?

Kysymys 3

Mitä tekisit kerhossa, jos saisit itse päättää?

Kysymys 4

Kerro joku juttu tai asia päiväkerhosta

Kysymys 5

Millainen on kiva kerho aikuinen?

LIITE 6. Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelma

Lohjan seurakunnan varhaiskasvatussuunnitelma

LOHJAN SEURAKUNTA VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAJANA:

Kristillinen ihmiskäsitys kirkon varhaiskasvatuksen perustana:

"Lasten kaltaisten on Jumalan valtakunta", sanoo Jeesus Markuksen evankeliumin mukaan. Näin sanoessaan Jeesus antaa lapsille erityisaseman. Tämä erityisasema on yksi niistä kirkon arvoista, jotka ohjaavat toimintaamme. Erilaisten kirkon ja yhteiskunnan traditioiden sekä kristillisen kasvatuksen lisäksi tuemme kohteissa tapahtuvaa kasvatustyötä.

lähimmäinen lapsilähtöisyys
tasa-arvo kristillisyyttä
kunnioittaminen
hyväksyminen yksilöllisyys
rakkaus luonto lapsen osallisuus

varhaiskasvatustiimin yhteisiä arvoja

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan lapsi nähdään yksilönä, jolla on omat vahvuudet ja tarpeet. Lapsi on aktiivinen toimija ja hänellä on oikeus olla rakastettu, hyväksytty sekä turvassa. Toimintakulttuurimme rakentuu kirkon kristillisistä arvoista, yhteiskunnan normeista sekä yhdessä sovituista varhaiskasvattajien toimintatavoista.

Oppiminen ja osallisuus:

Seurakunnan varhaiskasvatus tarjoaa lapselle mahdollisuuden oppia asioita erilaisilla tavoilla, muun muassa tutkien, leikkien, ihmetellen sekä liikkuen. Lasten toiveita kuunnellaan, huomioidaan sekä toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. Lapsille tarjotaan erilaisia virikkeitä ja toimintaa monipuolisesti. Toiminnan mahdollistaa monipuolinen oppimisympäristö sekä välineet. Erilaiset kirkkotilat ja rakennukset toimivat oppimisympäristönä kristilliselle symboliikalle sekä erilaisille kirkon traditioille.

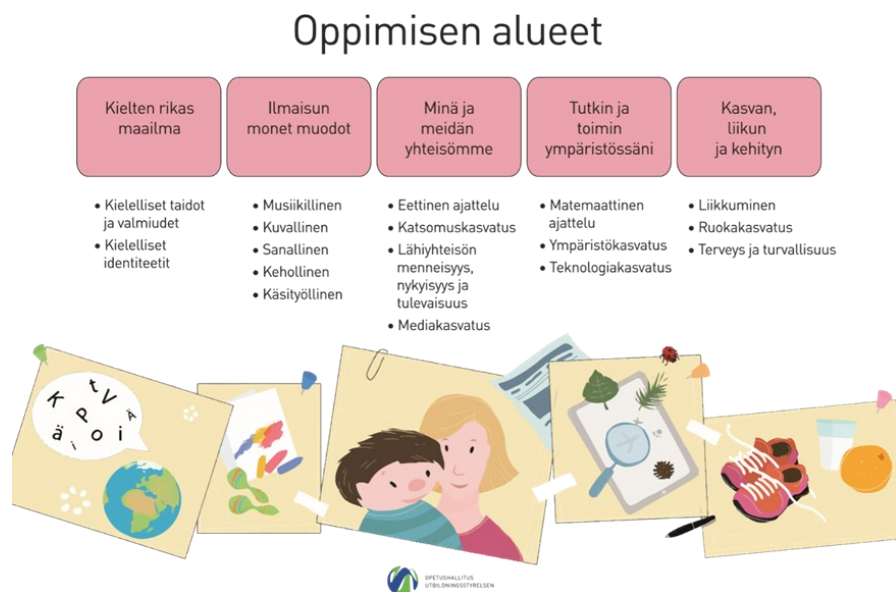
lukea kirjoja etsiväleikki pelata pelejä numeropelit pelata lauluja
leikkiä nukkeilla liukumäki juokseleikit leikkiä dinolla junarata
prinsessaleikit pelata leikkiä laulaa autoleikit leikkiminen
leikkiä legoilla keinoa piirtää saippuakuplat
hoitaa vauvaa keinoa piirtää lautapelit
jalkapallo hippa kotileikit askarrella hiekkalaatikkoleikit
leikkipuisto laittaa ruokaa askarrella hiekkalaatikkoleikit
värittää värittää mäen lasku hippaleikit hyppiä keinusta roolileikit keppihevost
muovilla tehdä palapelejä hyyppiä keinusta kaupalleikit kaverit

päiväkerholaisten vastauksia -mitä tykkäät tehdä kerhossa

Lapsen kokemus siitä, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa tekemäänsä, auttaa häntä hahmottamaan ympäröivää maailmaa sekä kulttuuria, jossa hän kasvaa. Lasta ja hänen perhettään kohdataan kunnioittaen ja kuunnellen. Varhaiskasvatuksen toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti, lasten ja perheiden mielenkiinnon kohteet huomioiden. Lapsilla ja heidän huoltajillaan on oltava mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen sekä toteutukseen. Suunnitellun ja toteutetun toiminnan tulee olla pedagogisesti perusteltua.

Pedagogisen toiminnan suunnittelu, arviointi ja johtaminen:

Toiminnan suunnittelussa huomioidaan lasten ikä ja ryhmäkoko sekä käytössä olevat tilat. Päiväkerhoryhmät koostuvat eri ikäisistä lapsista ja ryhmä voidaan jakaa pienryhmiin. Pienryhmissä lapsen ikätaso ja yksilölliset tarpeet sekä mielenkiinnon kohteet pystytään toteuttamaan monipuolisemmin, ne tukevat lapsia hyvin myös siirtymätilanteissa. Ryhmätoiminnan suunnittelussa sekä toteutuksessa hyödynnetään valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman 2022 mukaisia oppimisen alueita lapsilta ja perheiltä nousseiden mielenkiinnon sekä tarpeiden mukaisesti.

Lasten leikin havainnointi on tärkeä keino selvittää lapsen vahvuuksia ja mielenkiinnon kohteita. Tehtyjen havaintojen perustella varhaiskasvattaja suunnittelee ja toteuttaa ryhmän toimintaa.

Varhaiskasvatuksen tiimeissä suunnitellaan säännöllisesti pedagogista toimintaa. Toimintaa tulee arvioida säännöllisin väliajoin varhaiskasvatuksen tiimeissä sekä yhteistyössä perheiden kanssa. Arvioinnin lähtökohtana on avoimuus, jossa arvioinnin kohteena on toiminta sekä pedagogiikka ja tarkoituksena on tuoda toiminta läpinäkyväksi sekä luoda suuntaviivoja tulevaisuuteen. Perheiden ja lasten toiveita kartoitetaan erilaisin kyselyin sekä haastatteluin säännöllisin väliajoin.

Pedagogisen johtamisen tavoitteena on yhteinen ymmärrys ja suunta, jossa tuetaan sekä opetellaan dialogista kommunikointia. Kommunikointi ja vuorovaikutus on merkittävässä roolissa yhdessä tehtävän työn tekemisessä ja kehittämisessä.

Varhaiskasvatuksemme toimintaa:

Päiväkerho, jonne 2–6-vuotiaat lapset tulevat ilman huoltajiaan 1–3 kertaa viikossa, riippuen kerhopisteestä.

Lapsiparkki, on yli 2-vuotiaille lapsille tarkoitettua toimintaa hoitoavuksi vanhemmille.

Perhekäynnit, Arki-toimimaan perhekäynnit ovat matalan

kynnyksen apua pikkulapsiperheille. Käynneistä sovitaan etukäteen perhekäynntejä tekevien varhaiskasvattajien kanssa.

Perhetoimintaan osallistutaan oman aikuisen kanssa, esimerkiksi perhekerhot ja tapahtumat sekä perheleirit.

Seurakunnan varhaiskasvatuksessa tehtävä yhteistyö:

Varhaiskasvatuksen tiimi koostuu kanta- sekä alueseurakunnissa työskentelevistä varhaiskasvattajista. Työtä tehdään yhdessä lohjalaisten lasten ja perheiden hyväksi, alueelliset erityistarpeet huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. Seurakunnan muiden työmuotojen kanssa tehdään yhteistyötä ja erityisen tiiviisti silloin, kun yhteistyöllä on merkitystä lasten ja perheiden hyvinvoinnille.

Muiden toimijoiden, muun muassa MLL:n ja Lohjan kaupungin kanssa järjestetään yhteisiä tapahtumia sekä toimintapäiviä lohjalaisille lapsille ja perheille.

Katsomuskasvatusyhteistyötä tehdään paikallisten päiväkotien ja perhepäivähoitajien kanssa, heiltä tulleiden tarpeiden mukaisesti, muun muassa joulun- ja pääsiäiskirkot, kirkkotilavierailut sekä perhepäivähoitajien hyvinvointi-illat.

Tekstit: Pinja Holmberg-Peimola ja Taina Mamia. Varhaiskasvatussuunnitelman kirjoittajat antavat Lohjan seurakunnalle luvan tietojen päivittämiseen. Suunnitelma on tehty Diakin opinnäytetyönä 2023.

Lähteet: Lohjan seurakunnan päiväkerholaisten haastattelut (syksy 2022), Lohjan seurakunnan päiväkerholaisten vanhempien vasukahvila ja Webropol-kysely (syksy 2022), Lohjan seurakunnan varhaiskasvattajien vasupajat (syksy 2022), Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma 2022, Vasu-kirkossa sekä evl.fi sekä Opetushallitus.

